

**ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

Διπλωματική εργασία στη Μουσική Επιστήμη Ι

Ο Γιώργος Γάκης και η Rock - Metal σκηνή των Ιωαννίνων

Επισκόπηση στη Rock και Metal σκηνή της πόλης μέσα από τη βιογραφική
προσέγγιση του Γιώργου Γάκη

Διπλωματική εργασία: Αγλαΐα Αίγλη Λώλη
Α.Μ.: 2014035

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αλεξάνδρα Μπαλάντινα

Κέρκυρα, 2022

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες, στους κύκλους των εθνομουσικολόγων, παρατηρείται ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη μελέτη της βιογραφίας, των ιστοριών ζωής και των αφηγήσεων συγκεκριμένων ατόμων, με αφετηρία την άποψη ότι οι κοινωνίες δρουν επηρεασμένες από το έργο συγκεκριμένων ατόμων ή ομάδων.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία, αποτελεί μία εθνογραφική έρευνα βασισμένη στη βιογραφία του Έλληνα rocker, Γιώργου Γάκη, με σκοπό την ανάδειξη της προσφοράς του στη rock και metal μουσική σκηνή των Ιωαννίνων.

Η έρευνα, βασίστηκε στην υπάρχουσα βιβλιογραφία για τη rock-metal μουσική, σε βιογραφικές αφηγηματικές συνεντεύξεις του Γιώργου Γάκη, κατά τις οποίες μοιράστηκε μαζί μου μνήμες από τη μουσική του καριέρα και σκέψεις για την εξέλιξη της rock μουσικής, και σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις άλλων μουσικών αλλά και μη μουσικών της πόλης, οι οποίες εξελίχθηκαν υπό τη μορφή συζήτησης.

Στο κύριο μέρος της εργασίας αναλύεται η μουσική δράση του Γιώργου Γάκη, ο οποίος μετά από πολυετή καριέρα στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, επιστρέφει στη γενέτειρά του, τα Ιωάννινα, όπου δραστηριοποιείται μουσικά, διοργανώνοντας πέρα από προσωπικές εμφανίσεις, συναυλίες με συγκροτήματα παγκόσμιας εμβέλειας, όπως οι *Scorpions* και οι *Deep Purple*, καθώς και τοπικά φεστιβάλ, τα οποία αναζωπύρωσαν το πάθος των φιλόμουσων της πόλης για τη rock και metal μουσική.

Το γεγονός αυτό οδήγησε στο να δημιουργηθεί στα Ιωάννινα μία από τις πλέον μεγαλύτερες και πιο ενεργές μουσικές σκηνές του είδους. Το δυναμικό της αριθμεί κυρίως νεαρά μέλη, τα οποία έχουν μνηθεί στη συγκεκριμένη μουσική μέσα από δράσεις του Γιώργου Γάκη, στις οποίες περιλαμβάνεται και η παρουσίαση της ιστορίας της rock σε μαθητές σχολείων, γεγονός που καταδεικνύει τη συμβολή του στη δημιουργία μιας μουσικής παρακαταθήκης και κουλτούρας.

SUMMARY

In recent decades, great interest in the study of biographies, life stories, and narratives of specific individuals has been observed among ethnomusicologists, based on the contention that societies function influenced by the work of specific individuals or groups. With this in mind, the following work, which is an ethnographic research work based on the biography of Greek rocker George Gakis., aims at illustrating his contribution to the rock and metal community in Ioannina. The work is based on the existing bibliography about rock and metal music, on George Gakis' own biographical narrative interviews during which he shared memories of his musical career and his thoughts about the evolution of rock music, and on semi-structured interviews of musicians or non-musicians, which took place in the form of a discussion.

In the main part of this paper, George Gakis' musical activity will be analyzed. Gakis, after a long career in Athens and Thessaloniki returned to his hometown, Ioannina, where he is musically active and organizes concerts with world-class bands to this day, such as the *Scorpions* and *Deep Purple*, in addition to attending local festivals, which reignited fan passion for rock and metal music.

This circumstance turned the rock/metal music scene of Ioannina, into one of the largest and most active scenes of its kind in Greece. Most of the musicians are young and they have been introduced to this music through George Gakis' activities, such as the presentation of the history of rock music to schoolchildren, a fact that demonstrates his contribution to the creation of a musical heritage and culture.

Εικόνα 1: Ο Γιώργος Γάκης

(Πηγή : Από την - ανενεργή πλέον - ιστοσελίδα του Castle Rock Festival)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
SUMMARY	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
1.1.ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ	9
Εισαγωγή στο πεδίο της έρευνας	13
Το ερευνητικό υλικό	13
Ερευνητική θέση και ερευνητικά ερωτήματα	15
1.2. Η <i>ΑΠΕΙΡΟΣ ΧΩΡΑ</i> ΤΗΣ ΠΕΝΤΑΤΟΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ROCK ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	17
Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΚΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ROCK/METAL ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1980 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
2.1. ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΚΗ ΜΕ ΤΗ ROCK ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ	23
2.1.2. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ROCK ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1970 ΩΣ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1980	25
2.2.1. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ NARCISSUS ΚΑΙ Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΚΗ ΣΤΗ ROCK/METAL ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	28
2.2.2. Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ JULIE MASSINO ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ <i>THE TROUBLEMAKERS</i>	30
Τα πρώτα βήματα των The Troublemakers	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
3.1. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΚΗ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ROCK ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΚΗΝΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ	34
3.2. <i>CASTLE ROCK FESTIVAL</i> . Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ROCK-METAL ΣΚΗΝΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	38
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ	50
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57
Δισκογραφία-Φιλμογραφία	61

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τον Σεπτέμβριο του 2021 συμπληρώθηκαν επτά χρόνια από την εισαγωγή μου στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών της Σχολής Μουσικής & Οπτικοακουστικών Τεχνών του Ιονίου Πανεπιστημίου και την εγκατάστασή μου στο νησί της Κέρκυρας. Ολοκληρώνοντας έναν κύκλο σπουδών, με μόνη πια εκκρεμότητα τη συγγραφή της διπλωματικής εργασίας, αποφάσισα να επιστρέψω στη γενέτειρά μου, τα Ιωάννινα, την πρωτεύουσα της Ηπείρου.

Αφήνοντας πίσω το λιμάνι, και καθώς το πλοίο έπλεε ανοιχτά από το Παλιό Φρούριο, αντίκρισα το κτίριο της Σχολής. Αναπόφευκτα από το νου μου πέρασαν ποικίλες εικόνες και σκέψεις, καθώς και ανάμικτα συναισθήματα, αλλά, σύντομα, τη θέση της αναπόλησης πήρε ο προβληματισμός για τη θεματική της διπλωματικής μου εργασίας. Καθώς ξεμάκραινα, η θέα των επιβλητικών οροσειρών της ενδοχώρας, σε αντίθεση με το απέραντο του Ιονίου, γέννησε τις πρώτες ιδέες.

Η εικόνα αυτή, σε συνδυασμό με τη νοσταλγία για την πόλη μου, ανέσυρε από την πρόσφατη μνήμη μου το βιβλίο του Christopher C. King, *Ηπειρώτικο Μοιρολόι. Οδοιπορικό στην αρχαιότερη ζωντανή δημόδη μουσική της Ευρώπης*. Σε ένα σημείο του ο συγγραφέας, κατά κάποιο τρόπο, προσπαθεί να συνδέσει τα μπλουζ του αμερικάνικου νότου με τα ηπειρώτικα δημοτικά και τους οργανοπαίχτες (Charley Patton – Γρηγόρης Καψάλης, Blind Willie Johnson και Skip James – Αλέξης Ζούμπας). Δεν ήταν η πρώτη φορά που διάβαζα ότι η ηπειρώτικη και η blues ή rock μουσική έχουν κοινά χαρακτηριστικά, με κυριότερο την πεντατονική κλίμακα. Πολλοί δε μουσικοί, κατά καιρούς, πειραματίστηκαν, συνδυάζοντας το παραδοσιακό ηπειρώτικο τραγούδι με τη ροκ.

Μία χαρακτηριστική περίπτωση είναι ο Γιαννιώτης rocker Γιώργος Γάκης με τη διασκευή του παραδοσιακού *Μη με κοιτάς* σε rock ήχο, η οποία έμελλε να είναι η μία και μοναδική φορά που ο καλλιτέχνης προσπάθησε αυτό το «πάντρεμα» και χρησιμοποίησε ελληνικό στίχο στα τραγούδια του.

Ο Γιώργος Γάκης, γεννημένος και μεγαλωμένος στα Ιωάννινα, μετά από πολύχρονη παραμονή στη Θεσσαλονίκη επέστρεψε στην ιδιαίτερή του πατρίδα, βάζοντας ως στόχο τη συνέχιση της καριέρας του σε τοπικό επίπεδο, παράλληλα με την προβολή και προώθηση της rock μουσικής σε μια περιοχή που φημίζεται για την προσκόλληση στην παράδοση και, πολύ συχνά, παρουσιάζεται ως μία νησίδα που αντιστέκεται στην παγκοσμιοποίηση. Παρά την τάση εξιδανίκευσης και την υπερβολική προβολή της ως

κάτι πεπαλαιωμένο και απαράλλαχτο, η παράδοση είναι ζωντανή, αλλά συνυπάρχει και με τη rock κουλτούρα, η οποία είναι εξίσου έντονη, ιδίως στην πόλη των Ιωαννίνων, με κύριο εκφραστή της τον Γιώργο Γάκη. Στο κύριο μέρος της εργασίας, θα αναλυθεί η βιογραφία καθώς επίσης η συνεισφορά του καλλιτέχνη στη διαμόρφωση και την εξέλιξη της τοπικής rock και metal σκηνής.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στην επιβλέπουσα καθηγήτρια, κ. Αλεξάνδρα Μπαλάντινα για τις μεθοδολογικές της επισημάνσεις, την ενθάρρυνση και την υποστήριξη που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας, στον κ. Γιώργο Γάκη για τη βιογραφική αφήγηση που μου παρέθεσε, το χρόνο που αφιέρωσε και τις πολύτιμες πληροφορίες που μου έδωσε, καθώς και σε όλους όσοι συνέβαλαν στην παρούσα έρευνα με τις συνεντεύξεις που παραχώρησαν. Θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσω και όλους ανεξαιρέτως τους καθηγητές του Τμήματος για την καθοδήγησή τους μέσα από τα μαθήματα αλλά και τις κατ' ιδίαν συζητήσεις μας, με στόχο τη συστηματική διερεύνηση και κατανόηση της σύστοιχης μουσικής ιστορικής πραγματικότητας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1.ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2022 στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο μάθημα των Μουσικών Πολιτισμών. Στόχος της είναι η ανάδειξη της rock και metal σκηνής της πόλης των Ιωαννίνων καθώς και η συμβολή του rock τραγουδιστή Γιώργου Γάκη σε αυτή. Η έρευνα βασίστηκε σε βιογραφικές αφηγηματικές συνεντεύξεις του Έλληνα rocker αλλά και άλλων μουσικών της πόλης, στην προσπάθεια να αποτελέσει μια ολοκληρωμένη βιογραφική αφηγηματική εθνογραφία.

Στο βιβλίο *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* (Cohen, κ.α.,2007, σ.335-336) αποτυπώνεται η θέση των Lecompte και Preissle (1993) σχετικά με τον ορισμό της εθνογραφικής έρευνας. Η έρευνα αυτή, είναι αποτέλεσμα μιας διαδικασίας μεθόδων διερεύνησης, ενός αποτελέσματος και των αποτελεσμάτων των όσων προέκυψαν. Σκοπός είναι η αποτύπωση μιας «ζωντανής» καταγραφής του θέματος που διερευνάται. Οι εθνογράφοι ισορροπούν στο να αναγνωρίζουν και να μελετούν την ποικιλία, τη διαφορετικότητα, την ατομικότητα, τον αυθορμητισμό και τη μοναδικότητα των αλληλεπιδράσεων της κοινωνίας, και στο να αποδώσουν έργο στην κοινωνική επιστήμη, που αφορά στη δημιουργία προτύπων, κανονικοτήτων και τάξεων μέσα σε αυτή την ποικιλότητα.

Η σύγχρονη εθνογραφία, βασίζεται σχεδόν εξ ολοκλήρου σε επιτόπια έρευνα και απαιτεί την πλήρη εμβάπτιση του ανθρωπολόγου στον πολιτισμό και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων που αποτελούν το αντικείμενο της μελέτης του.

Τις τελευταίες δεκαετίες, εθνομουσικολόγοι, παρουσιάζουν ενδιαφέρον για μελέτες, οι οποίες εστιάζουν άμεσα στη μουσική, το έργο, την προσωπικότητα και την εμπειρία μεμονωμένων προσώπων, όπως για παράδειγμα η μελέτη του Veit Erlmann για Νοτιοαφρικανούς ερμηνευτές (1991), η μελέτη του Timothy Rice για δύο Βούλγαρους μουσικούς (1994), του Jonathan P. J. Stock για τον Κινέζο μουσικό Abing (1996a & b) και η βιογραφία της Virginia Danielson από την Αιγύπτια τραγουδίστρια, Umm Kulthüm (1997)(Stock, J. P. J., 2010, σ.332) . Το ενδιαφέρον αυτό, οφείλεται αρχικά στο γεγονός ότι πολλές κοινωνίες ενεργούν επηρεασμένες από το έργο ενός συγκεκριμένου ατόμου και την επανεκτίμηση της ανθρώπινης κοινωνίας, ως ένα παζλ ατομικών δράσεων, αποφάσεων, και αλληλεπιδράσεων, με αποτέλεσμα, ο μελετητής να επιλέγει να επικεντρωθεί σε έναν ατομικό πολιτισμικό φορέα. (οπ. σ.337)

Σύμφωνα με τη Rosenthal (2004, σ.2), προκειμένου να μελετήσουμε κοινωνικά φαινόμενα που συνδέονται με τις ανθρώπινες εμπειρίες και έχουν βιογραφική σημασία, η αφετηρία για να ερμηνεύσουμε τη σημασία των φαινομένων αυτών στο συνολικό πλαίσιο της βιογραφίας εντοπίζεται στις εξής παραδοχές :

α. η κατανόηση και εξήγηση κοινωνικών και ψυχολογικών φαινομένων προϋποθέτει την ανακατασκευή της δημιουργίας τους,

β. η κατανόηση και εξήγηση των ανθρώπινων δράσεων προϋποθέτει τόσο την εξέταση της προσωπικής ματιάς των δρώντων υποκειμένων όσο και της διαδρομής της δράσης τους (τι βίωσαν, τι αποδίδουν στις δράσεις τους σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, στο παρελθόν αλλά και σήμερα),

γ. η κατανόηση και εξήγηση των δηλώσεων ενός αφηγητή/πληροφορητή σχετικά με τις εμπειρίες του παρελθόντος του, προϋποθέτουν την ερμηνεία τους ως κομμάτι του ευρύτερου πλαισίου της ζωής του στο σήμερα, αλλά και της οπτικής του, παροντικής και μελλοντικής, που προκύπτει από το παρελθόν.

Όπως αναφέρουν οι Ruskin και Rice (2012, σ.304-307), ενώ οι εθνομουσικολόγοι συχνά παρουσιάζουν άτομα στις έρευνές τους, σπάνια τα έχουν ως επίκεντρο. Όταν αυτό συμβαίνει, τα άτομα που επιλέγονται ως αντικείμενα, ανήκουν στις ακόλουθες κατηγορίες.

1. **Οι καινοτόμοι:** Οι καινοτόμοι συνήθως, διαδραματίζουν εξέχοντες ρόλους σε μουσικές εθνογραφίες. Θεωρούνται συνήθως οι διακινητές της ιστορίας ενός στυλ στο σήμερα. Αναφέρονται συχνά σε αφηγήσεις, και σε συγκρίσεις της παραδοσιακής μορφής της μουσικής που υπηρετούν με τη νεωτεριστική μορφή, δρουν υπέρ της «παράδοσης».

2. **Τα άτομα «Κλειδιά»:** Η λέξη «κλειδί», έχει δύο έννοιες. Η μία, χαρακτηρίζει τον κομβικό ρόλο κάποιου στη μουσική κουλτούρα, ο οποίος είναι αρκετά δημοφιλής και κατέχει μία σημαντική ή εξέχουσα θέση στη μουσική κοινότητα και η άλλη την αναφορά στην αφήγηση, ως ενός ιδιαίτερου παραδείγματος για τη θέση που θέλει να προβάλλει ο ερευνητής.

3. **Οι απλοί μουσικοί:** Οι απλοί μουσικοί ενός είδους, οι οποίοι αποτελούν σημαντικό μέρος σε κάθε μουσικό ιδίωμα. Επιλέγονται συνήθως για να μοιραστούν ενδιαφέρουσες ιστορίες για τη σκηνή.

4. **Μη μουσικοί:** Ακροατές, παραγωγοί κ.ά., που αποτελούν υποκείμενα μελέτης για τη μουσική ζωή μιας κοινότητας.

Η παρούσα έρευνα, ξεκίνησε με μία γενική βιβλιογραφική αναζήτηση των θεματικών που αναλύονται και βασίστηκε στη βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη του Γιώργου Γάκη, καθώς και σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις απλών μουσικών ή και μη μουσικών της πόλης, με σκοπό την πιο σφαιρική παρουσίαση της μουσικής προσωπικότητας και δράσης του Γιώργου Γάκη, η οποία καθρεφτίζει και την εικόνας της ροκ μουσικής σκηνής της πόλης.

Η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη, όπως αναφέρει ο Τσιώλης (2015, σ.13), είναι ένα είδος συνέντευξης, στο οποίο ο ερωτώμενος, καλείται να αφηγηθεί απροσχεδίαστα τις εμπειρίες του από τη χρονική περίοδο που αναφέρει ο ερευνητής, ανακαλώντας στη μνήμη του προσωπικές εμπειρίες και βιώματα και να τα μεταφέρει μέσα από την αφήγησή του. Τα άτομα επεξεργάζονται χρονολογικά τα γεγονότα της ζωής τους, ώστε να δομήσουν με συνοχή την αίσθηση της ταυτότητάς τους. Φυσικά οι αφηγήσεις αυτές, σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν απεικονίσεις του παρελθόντος. Ο αφηγητής, μέσα από την τωρινή του σκοπιά, αναδιαμορφώνει το υλικό της συνέντευξης, εντάσσοντάς το σε ένα πλαίσιο που έχει συνοχή και μορφή (Τσιώλης, 2014, σ.197-202).

Βασική προϋπόθεση για τη διεξαγωγή της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης, είναι η δημιουργία μιας σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα στον αφηγητή και τον ερευνητή, η οποία ξεκινά ήδη από την πρώτη επαφή. Αρχικά πρέπει να γνωστοποιηθεί στον πληροφορητή ο σκοπός και το θέμα της έρευνας, το πλαίσιο και ο φορέας εντός του οποίου διεξάγεται καθώς επίσης ο λόγος που επιλέχθηκε για την έρευνα και ο τρόπος με τον οποίο ο ερευνητής έφτασε σε αυτόν. Έπειτα, θα πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι τα προσωπικά δεδομένα του πληροφοριοδότη, διαφυλάσσονται στο βαθμό που αυτός επιθυμεί. Θα πρέπει επίσης να ενημερωθεί για τους τρόπους που θα αξιοποιηθεί το υλικό της συνέντευξης και τέλος ο ίδιος να καθορίσει το αν επιλέγει να κρατήσει την ανωνυμία ή την επωνυμία του (Τσιώλης, 2006, σ. 173-174).

Έτσι εξελίχθηκε και η συνέντευξη με τον Γιώργο Γάκη ή αλλιώς, όπως θα αναφέρεται από το σημείο αυτό και εφεξής, τον George¹, που είναι το καλλιτεχνικό του όνομα. Στις συναντήσεις μας, καθόμασταν συνήθως δίπλα από το τζάκι του μαγαζιού *Θυμωμένο Πορτραίτο*, ενός από τα σημαντικότερα καλλιτεχνικά στέκια της

¹ Κατά την εισαγωγή και τον επίλογο ο καλλιτέχνης θα αναφέρεται ως «Γιώργος Γάκης». Στο κύριο μέρος της εργασίας το οποίο συνέγραψα αφού ήδη είχα δημιουργήσει μια πιο προσωπική σχέση με τον συνεντευξιζόμενο και άρχισα να τον αποκαλώ όπως οι συνεργάτες και οι φίλοι του, θα αναφέρεται ως «George».

πόλης. Πρόκειται για ένα παλιό σπίτι που έχει μετατραπεί σε καφετέρια. Στην πανέμορφη αυλή του τα καλοκαίρια καθώς επίσης και στο εσωτερικό του, με το τζάκι και τις ζεστές εικόνες του παρελθόντος, που αναδύουν μέσα από διάφορες εικόνες στους τοίχους και από τη διακόσμηση του μαγαζιού, γίνονται πολλές συναυλίες τοπικών και όχι μόνο συγκροτημάτων. Στα πλαίσια μιας σκηνής σαν παραμύθι, καθόμουν και τον άκουγα να αφηγείται γεγονότα από τη ζωή του και επιπλέον συζητούσαμε για θέματα, δρώμενα και καταστάσεις του σήμερα.

Αν και οι πρώτες μας συναντήσεις ήταν αρκετά αμήχανες, ο George ήταν πάντα απλός και καταδεκτικός, δίνοντάς μου την αίσθηση, ότι συνομιλώ με κάποιον συγγενή που είχα να συναντήσω χρόνια. Σιγά σιγά ανοιγόμασταν όλο και περισσότερο και πέρα από την απλή αφήγηση του παρελθόντος αρχίσαμε να μοιραζόμαστε σκέψεις και εμπειρίες, αυτός από την πλευρά ενός ανθρώπου που δρούσε στη μουσική σκηνή της πόλης και εγώ απ' την πλευρά του ακροατή.

Συναντηθήκαμε έξι φορές μέσα σε αυτό το διάστημα. Την πρώτη κιόλας φορά ολοκληρώσαμε την μαγνητοφωνημένη συνέντευξη, η οποία διήρκεσε δύο ώρες. Τις υπόλοιπες, παρακολουθούσα ζωντανές εμφανίσεις του σε μαγαζιά και αποσπούσα φωτογραφικό αλλά και οπτικοακουστικό υλικό από τις εμφανίσεις του και τις ιστορίες που μοιραζόταν στη σκηνή.

Η ημι-δομημένη συνέντευξη, διεξάγεται περισσότερο ως συζήτηση και προάγει την ισοτιμία της σχέσης συνεντευκτή / συνεντευξιζόμενου και βασίζεται σε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου που προσαρμόζονται κατά τη διάρκεια της συνέντευξης (Μπαλάντινα, 2022, σ.32). Με τα υπόλοιπα άτομα που είχα την τιμή να συνεργαστώ, οι συνεντεύξεις είχαν περισσότερο τη μορφή διαλόγου. Με τα δύο πρώτα άτομα που συνεργάστηκα, βρεθήκαμε όλοι μαζί σε ένα παραδοσιακό τσιπουράδικο, στο τζαμί των Ιωαννίνων. Η συζήτησή μας διήρκεσε τρεις ώρες. Έθετα εγώ τις ερωτήσεις και απαντούσαν διαδοχικά ή ακόμα και μαζί υπό τη μορφή διαλόγου ή ακόμα και διαφωνίας, σύμφωνα ο καθένας με τις δικές του εμπειρίες και σκέψεις. Τα υπόλοιπα άτομα τα συνάντησα το καθένα ξεχωριστά. Με τους δύο πραγματοποιήσαμε μια διαδικτυακή συνάντηση της μίας ώρας με τον καθένα, όπως επίσης και με τους άλλους δύο, με τη μόνη διαφορά ότι τον έναν τον επισκέφτηκα στο σπίτι του ενώ τον άλλον στο ροκάδικο που διατηρεί.

Εισαγωγή στο πεδίο της έρευνας

Το ταξίδι μου για την παρούσα εργασία ξεκίνησε κατά τη διάρκεια της επιστροφής μου από την Κέρκυρα. Στο τυπικό καθημερινό μου τηλεφώνημα με τον Βονιφάτιο, μουσικό των Ιωαννίνων, άρχισα να αναλύω τη σκέψη μου για την ανάδειξη της rock μουσικής των Ιωαννίνων. Φτάνοντας στα Γιάννενα και συζητώντας την ιδέα μου με φίλους μουσικούς, που είναι «μέσα στη σκηνή» αλλά και με τον πατέρα μου, Θωμά Λώλη, ο οποίος και αυτός είναι στο κοινό των μεταλλάδων, κατέληξα πως το βασικότερο κομμάτι της σκηνής είναι ο George.

Η πρώτη προσέγγιση έγινε τηλεφωνικά μέσω του πατέρα μου, τον οποίο ευχαριστώ, ενώ παράλληλα ο κιθαρίστας και συνεργάτης του George, Γιώργος Τζαχρήστας, με είχε συστήσει και μουσικά στον Γιώργο Γάκη. Η αλήθεια είναι ότι λόγω των εξαιρετικά πολλών συναυλιών που είχε να παρουσιάσει ο George, δυσκολευτήκαμε πολύ να καταφέρουμε να συναντηθούμε από κοντά. Όταν όμως αυτό έγινε, όλα κύλησαν ρολόι. Οι συναντήσεις μας γίνονταν σε ένα από τα καφέ της πόλης και αργότερα σε μαγαζιά των Ιωαννίνων όπου εμφανιζόταν. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, μου πρότεινε να δω *ιδίους όμμασι* πώς λειτουργεί η σκηνή, δίνοντας σε μένα και σε μία από τις μπάντες στις οποίες συμμετέχω, την ευκαιρία να λάβουμε μέρος στο *Castle Rock Festival*, το μεγαλύτερο, ετήσιο πλέον, rock - metal φεστιβάλ της πόλης, το οποίο επιμελείται καλλιτεχνικά ο Γιώργος Γάκης και λαμβάνει χώρα στην παραλίμνια περιοχή των Ιωαννίνων, στις αρχές Σεπτεμβρη. Έπειτα σκέφτηκα ότι θα ήταν καλό να προσεγγίσω και κάποια από τα άτομα που αναφέρθηκαν στις συνομιλίες μας, για να δώσω μια πιο σφαιρική προσέγγιση στην εργασία. Με τους υπόλοιπους οι συναντήσεις ήταν εύκολες, καθώς πρόκειται για άτομα τα οποία ανήκουν στο φιλικό μου περιβάλλον και οι συζητήσεις σχετικά με τη μουσική της πόλης μονοπωλούσαν πάντα το ενδιαφέρον μας. Με τον Γιώργο Χαϊδόπουλο, φίλο, συνεργάτη και συνοδοιπόρο στα πρώτα βήματα του George καταφέραμε να μιλήσουμε διαδικτυακά.

Το ερευνητικό υλικό

Ως πρωτογενές υλικό αξιοποιήθηκε πρώτιστα η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη του Γιώργου Γάκη. Ως δευτερογενείς πηγές αξιοποιήθηκαν συνεντεύξεις που έχει κατά καιρούς παραχωρήσει ο ίδιος, αλλά και άλλοι – πρώην και νυν - μουσικοί της rock/metal σκηνής των Ιωαννίνων στον γραπτό και ηλεκτρονικό τύπο, αλλά και

οπτικοακουστικό υλικό, όπως μουσικά κομμάτια και video διαθέσιμα στο διαδίκτυο, φωτογραφίες, αφίσες κ.ά.

Επιλέχθηκαν μουσικοί της πόλης από ερασιτεχνικές μπάντες αλλά και συνεργάτες του Γιώργου Γάκη, οι οποίοι έδωσαν πολύτιμες πληροφορίες και μέσα από τις εμπειρίες τους μετέφεραν τον παλμό της σκηνής όλα αυτά τα χρόνια. Αξιοποιήθηκαν επιπλέον μαρτυρίες μη μουσικών, κυρίως ακροατών της rock μουσικής, dj's και ιδιοκτητών rock café και μπαρ.

Τα χρονικά όρια της έρευνας εκτείνονται από τα πρώτα μουσικά βήματα του καλλιτέχνη σε ερασιτεχνικό επίπεδο στις αρχές της δεκαετίας του 1980 έως και τις μέρες μας, που, πέρα από την ενασχόλησή του με τη μουσική ως βιοποριστικού μέσου, δραστηριοποιείται και στη δημόσια σφαίρα, με ενεργό και πρωταγωνιστικό ρόλο στο σχεδιασμό και την οργάνωση μουσικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων υπό την αιγίδα του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ιωαννιτών, με επίκεντρο τη rock μουσική.²

Μετά τον πρόλογο και την εισαγωγή ακολουθεί το κύριο μέρος της εργασίας που περιλαμβάνει τη βιογραφική αφήγηση του Γιώργου Γάκη και την ανάλυσή της. Παρουσιάζονται οι σταθμοί στη μουσική του πορεία από τη δεκαετία του 1980 ως σήμερα, με παράλληλες αναφορές στο πλαίσιο μέσα στο οποίο αλληλεπιδρά όπως: α. Τα πρώτα του χρόνια ως μουσικός της rock στα Ιωάννινα, όντας ακόμη μαθητής. Οι πρώτες του επιρροές και τα πρώτα του βήματα στη rock μουσική.

β. Η μετάβασή του στη Θεσσαλονίκη, όπου προσπαθεί να συνδυάσει τις σπουδές με τη μουσική. Παράλληλα γίνονται κάποιες αναφορές στη rock νυχτερινή ζωή της Θεσσαλονίκης. Στη συνέχεια ακολουθεί μια αναδρομή στη μετάβαση και τη μουσική του πορεία στην Αθήνα, στη δημιουργία των *The Troublemakers* και στις σημαντικότερες συνεργασίες που απογείωσαν την καριέρα του.

γ. Η επιστροφή του στα Ιωάννινα και η προσπάθειά του να καταστήσει τη rock αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτιστικού γίνεσθαι της πόλης μέσα από την καθιέρωση

² Τα ονόματα των ατόμων που έδωσαν συνεντεύξεις, πλην του Γιώργου Γάκη, παραθέτονται παρακάτω με αλφαβητική σειρά :

Βονιφάτιος Αρμενόπουλος, ερασιτέχνης μουσικός: μπάσο, μπουζούκι, μπαγλαμά (συνέντευξη, no 2)

Γιάννης Λεοντάρης, dj, ιδιοκτήτης του Rock Café Indian (συνέντευξη no 3)

Γιώργος Τζαχρήστας, μουσικός: κιθάρα - ιδιοκτήτης studio ηχογραφήσεων - συνεργάτης του Γιώργου Γάκη (συνέντευξη, no 4)

Γιώργος Χαϊδόπουλος, πρώην μουσικός: κιθάρα - συνεργάτης του Γιώργου Γάκη (συνέντευξη no 5)

Θωμάς Λώλης, πρώην dj, ραδιοφωνικός παραγωγός, μέλος του ΔΣ του Συλλόγου Ioannina Rock Metal Fans (συνέντευξη no 6)

Ανώνυμος drummer, μουσικός σε μπάντες της Θεσσαλονίκης (συνέντευξη no 7)

μουσικών φεστιβάλ με τη συμμετοχή συγκροτημάτων διεθνούς φήμης παράλληλα με την ανάδειξη νέων τοπικών μουσικών σχημάτων. Η εργασία κλείνει με τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την όλη ερευνητική προσπάθεια.

Ερευνητική θέση και ερευνητικά ερωτήματα

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάδειξη της προσωπικότητας, του έργου και της προσφοράς του Γιώργου Γάκη σε συγκεκριμένο κοινωνικό, μουσικό, πολιτισμικό πλαίσιο. Έτσι αναλύω τα rock και metal μουσικά δρώμενα της πόλης μέσα από την παρουσίαση πτυχών της μουσικής, και όχι μόνο, βιογραφίας του. Θέλοντας να αποδώσω μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την αλληλεπίδραση του George και της rock μουσικής ζωής της πόλης, θεώρησα σκόπιμο η αφήγησή του να συνδυαστεί με μια παράλληλη συνοπτική αναδρομή στη rock κουλτούρα των Ιωαννίνων, όπως αυτή διαμορφώθηκε στο πέρασμα του χρόνου και αποτυπώνεται μέσα από τα μουσικά σχήματα, τις συναυλίες και τα φεστιβάλ, τους συναυλιακούς χώρους και τους χώρους διασκέδασης, τις συλλογικότητες, τις ραδιοφωνικές εκπομπές κ.ά. Η βιογραφία και το έργο του George καθρεφτίζουν την μουσική-κοινωνική-πολιτιστική rock σκηνή των Ιωαννίνων και παράλληλα η rock κουλτούρα που έχει διαμορφωθεί στην πόλη, αντικατοπτρίζει τις δράσεις του προηγούμενου σε αυτή.

Ο προσδιορισμός και η ανάλυση των στοιχείων που διαμόρφωσαν τη φυσιογνωμία και την εξέλιξη της rock κουλτούρας στην ιδιαίτερη πατρίδα μου, τα Ιωάννινα, αποτέλεσε αρχικά το κίνητρο για τη σύνθεση μιας εθνογραφικού χαρακτήρα έρευνας στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας. Στην προσπάθεια οριοθέτησης, με την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σαφήνεια, του προς διαπραγμάτευση θέματος, προηγήθηκε μια εκτενής βιβλιογραφική επισκόπηση, ώστε να εντοπιστούν οι βασικές προβληματικές και τα πιθανά κενά. Από την αναζήτηση της βιβλιογραφίας προέκυψε ότι πρόσφατα εκπονήθηκε παραπλήσια εθνογραφική έρευνα στο πλαίσιο μεταπτυχιακής εργασίας του Ρούκου (2022) με τίτλο *Οι οπαδοί της σκληρής μουσικής στα Ιωάννινα της δεκαετίας του '80. στέκια, μνήμες και συμπεριφορές*, στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, γεγονός που αποδεικνύει το έντονο ενδιαφέρον των κατοίκων της πόλης για τη rock σκηνή της.

Αξίζει να σημειωθεί πως στις αρχές του 2022 ολοκληρώθηκε η παραγωγή του βραβευμένου ντοκιμαντέρ της ομάδας του *Τύπος Ιωαννίνων*, με τίτλο *«By the lake ... στην πόλη όπου βρέχει μόνο μια φορά το χρόνο»* και θέμα τη rock, εναλλακτική και

metal μουσική σκηνή της πόλης από το 1975 ως το 1995, το οποίο θα προβληθεί επίσης στη χώρα μας μέσα στους επόμενους μήνες.

Η επαφή μου με άτομα που κινούνται στους rock-metal κύκλους των Ιωαννίνων και η συμμετοχή μου ως session τραγουδίστρια σε ηχογραφήσεις για δίσκους μπαντών της πόλης είχαν ως αποτέλεσμα την εκ μέρους μου ακούσια συμμετοχική παρατήρηση της rock μουσικής σκηνής και κοινότητάς της. Η ώσμωση αυτή με οδήγησε στην ιδέα να παρουσιάσω, στο πλαίσιο της εργασίας μου, μια συγκεκριμένη περίπτωση.

Με την καθοδήγηση της κ. Μπαλάντινα, η προσπάθεια επικεντρώθηκε στην παρουσίαση ενός εκπροσώπου της rock μουσικής σκηνής των Ιωαννίνων μέσα από τη μουσική του βιογραφία, που σύμφωνα με τον Ζαϊμάκη (2012), είναι μια ερευνητική πρακτική ανασύνθεσης και ανάπλασης της ιστορίας ζωής και της μουσικής διαδρομής ενός υποκειμένου, η οποία, μέσα από την αφήγηση και την αναδρομική επιτέλεση των τραγουδιών, μας δίνει την ευκαιρία να ανοίξουμε έναν διάλογο ανάμεσα στη μνήμη, την ιστορία, τη μουσική και την πολιτισμική ταυτότητα.

Επιλέχθηκε να παρουσιαστεί η βιογραφία του George, του πλέον αναγνωρίσιμου και διακεκριμένου φορέα της rock μουσικής δημιουργίας, ως ενός τραγουδιστή με συμβολικό κεφάλαιο όχι μόνο σε μια τοπική μουσική σκηνή, αλλά και πανελλαδικά. Έτσι, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση που προτείνουν οι Ruskin και Rice (2012, σ.6-9), ο George, ανήκει στην κατηγορία των «ατόμων κλειδιά», καθώς αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στην ιστορία της rock στην πόλη των Ιωαννίνων, αλλά και πανελλαδικά. Δικαίως λοιπόν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα από τα «άτομα κλειδιά», που προώθησαν περαιτέρω την ανάπτυξη της rock και metal μουσικής μέσα από τις συνεργασίες του αλλά και τις διοργανώσεις φεστιβάλ, όπως το *Castle Rock Festival*, που θα αναφερθούν στο κύριο μέρος της εργασίας. Στις ενότητες που θα ακολουθήσουν, θα δοθεί μία γενικότερη εικόνα της rock σκηνής του παρελθόντος αλλά και του σήμερα των Ιωαννίνων και φυσικά της Θεσσαλονίκης, όπου ο George ξεκίνησε τα πρώτα μεγάλα βήματα της καριέρας του. Τα βασικά ερωτήματα που προσπαθώ να αναπτύξω σε αυτήν την εργασία είναι τα ακόλουθα:

- Ποιοι ήταν οι κοινωνικοί-μουσικοί-πολιτιστικοί παράγοντες που επέδρασαν ώστε ο George να ασχοληθεί με το συγκεκριμένο μουσικό είδος και να εξελιχθεί σε έναν αναγνωρίσιμο και διακεκριμένο μουσικό της rock, είτε μέσα από τις συνεργασίες του είτε ως μεμονωμένος καλλιτέχνης ή/και επικεφαλής συγκροτημάτων;

- Σε ποιο βαθμό καταφέρνει να λειτουργήσει ως φορέας μετασχηματισμού στα καλλιτεχνικά – πολιτιστικά δρώμενα της πόλης των Ιωαννίνων μέσα από συγκεκριμένες δράσεις και πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει;

1.2. Η ΑΠΕΙΡΟΣ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΑΤΟΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ROCK ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

«Κάθε πολιτισμός είναι συνυφασμένος με ένα χώρο που έχει όρια λίγο πολύ σταθερά. Επομένως κάθε πολιτισμός έχει μια ιδιαίτερη, δική του γεωγραφία, δηλαδή ένα δεδομένο σύνολο από δυνατότητες και περιορισμούς, που σπάνια αλλοιώνονται, και οπωσδήποτε διαφέρουν πάντα από τον ένα πολιτισμό στον άλλον».

Fernand Braudel, *Γραμματική των Πολιτισμών*

Από την αρχαιότητα η Ήπειρος (Άπειρος στη δωρική διάλεκτο), καθώς χαρακτηρίζεται από το έντονο ανάγλυφο του εδάφους της, θεωρούνταν μία δυσπρόσιτη περιοχή στα ΒΔ όρια της αρχαίας Ελλάδας, ανάμεσα στο Ιόνιο και την οροσειρά της Πίνδου. Σύμφωνα με τον Φίλο (2015, σ.35) είναι πολύ πιθανό αυτή η γεωγραφική αντιδιαστολή να στάθηκε η αιτία για να ονομαστεί έτσι.

Παρά την κρατούσα αντίληψη, που ταυτίζει την ορεινότητα με το δυσπρόσιτο και το μη παραγωγικό, η ιστορική πραγματικότητα δείχνει ότι το συγκεκριμένο φυσικό περιβάλλον ούτε απομονωμένο και απροσπέλαστο υπήρξε, ούτε άγονο – με την έννοια του μη παραγωγικού, όπως αναφέρει ο Νιτσιάκος (1998, σ.19-20). Η ανθρώπινη παρουσία στον χώρο και τον χρόνο υπήρξε μακρά και διαρκής και χαρακτηρίζεται από την έντονη κινητικότητα και την ποικιλόμορφη δραστηριοποίηση, αναπτύσσοντας κατά καιρούς αξιόλογους πολιτισμούς.

Ο Λώλης (2016, σ.2) επισημαίνει ότι στην περίπτωση της Ηπείρου η γεωμορφολογία της ήταν εκείνη που επέδρασε σημαντικά στη διαρκή κινητικότητα των πληθυσμών της και την επαφή τους με άλλους πολιτισμούς. Στα νεότερα χρόνια οι μετακινούμενοι κτηνοτρόφοι, κυρίως βλάχοι, είναι εκείνοι που ανοίγουν δρόμους για τα караβάνια των τεχνιτών και των εμπόρων. Δημιουργούν δίκτυα με μεγάλα εμπορικά κέντρα της Ευρώπης και της οθωμανικής αυτοκρατορίας συνδυάζοντας πολλές φορές τις οικονομικές δραστηριότητές τους με την ενίσχυση της λογιιστικής και, σε πολλές περιπτώσεις, της ανύψωσης του πνευματικού - πολιτισμικού επιπέδου

της γενέτειρας με τη μορφή δωρεών και ευεργετημάτων. Οι εποχιακές και περιοδικές μετακινήσεις κάποτε παίρνουν και τη μορφή μαζικής μετανάστευσης, γεγονός το οποίο σημάδεψε την ψυχρόσυνθεση του Ηπειρώτη, που τραγούδησε όσο κανένας άλλος τον πόνο της φτώχειας, της ξενιτιάς, της απώλειας και τη νοσταλγία της γενέθλιας γης.

Ο βραβευμένος με Grammy Αμερικανός μουσικός παραγωγός και συλλέκτης δίσκων γραμμοφώνου Christopher King (2018 : προλεγόμενα της έκδοσης) υποστηρίζει, κάπως ρομαντικά, ότι στην Ήπειρο κρατήθηκε ζωντανός ένας τρόπος ζωής, τέτοιος που επέτρεψε στη μουσική να διατηρήσει την πρωταρχική της μορφή επιτελώντας θεραπευτικό ρόλο, κάτι σαν γιατρικό για τις πληγές της ψυχής. Ο επί σειρά ετών αρχισυντάκτης του περιοδικού Jazz & Τζαζ, Φώντας Τρούσας (2019) χαρακτηρίζει τις ρομαντικές αυτές περιγραφές του King ως «*υπερβολές και αναίτιους συγκριτισμούς, παρόμοιους με προγενέστερους που έκαναν ρεμπετολόγοι ή ρεμπετολογούντες, οι οποίοι προσπάθησαν να συνδέσουν τα ρεμπέτικα του '30 με τα μπλουζ του Μισισσιπή*». Αντικρούοντας τις αναφορές του King για την Ήπειρο, ως ενός τόπου απομακρυσμένου από τον σύγχρονο πολιτισμό, ο Τρούσας υπενθυμίζει ότι πλέον δεν είναι ένας χαμένος τόπος, αλλά απέχει μόλις δύο ώρες από το Αντίρριο, και ότι στην τελική ανάλυση είναι ένα γεωγραφικό διαμέρισμα όπως όλα τα άλλα.

Από τη συλλογή δίσκων 78 στροφών του King, τον Φεβρουάριο του 2016, η δισκογραφική εταιρεία Third Man Records κυκλοφορεί σε διπλό δίσκο μια ανθολογία από σπάνια ελληνικά δημοτικά τραγούδια, ηχογραφημένα μεταξύ του 1906 – 1960, με τίτλο *Why the mountains are black*, παραπέμποντας στο τραγούδι *Γιατί είναι μαύρα τα βουνά*. Στην ιστοσελίδα της εταιρείας και στην περιγραφή του δίσκου αναφέρεται ότι η μουσική αυτή πολλές φορές ακούγεται σαν free jazz ή doom folk, άγρια και εκστατική, εκφράσεις που δηλώνουν μάλλον την διάθεση των παραγωγών για εξωτικοποίηση της μουσικής και του τόπου.

Ένα ακόμη ηπειρώτικο δημοτικό τραγούδι από τη συλλογή του King, το ορχηστρικό *Ηπειρώτικο Μοιρολόι* του Αλέξη Ζούμπα (*Epirotico Mirologi*, Alexis Zoumbas), είναι το 18^ο ανάμεσα σε 23 κομμάτια καλλιτεχνών της αμερικάνικης blues και κυκλοφορούν σε δίσκο του Visions of the Blues, Southern Music Issue του περιοδικού Oxford American (2017). Στο περιοδικό φιλοξενείται και άρθρο του King (2017) με τίτλο *Unearthly Laments*, όπου χαρακτηριστικά αναφέρει ότι όταν πρωτο άκουσε το *Ηπειρώτικο Μοιρολόι* του Ζούμπα ανακάλεσε στη μνήμη του το συναίσθημα που ένιωσε πρωτο ακούγοντας είκοσι πέντε χρόνια πριν το *Dark Was the Night, Cold Was the Ground* του Blind Willie Johnson.

Είναι γεγονός ότι λίγο έξω από την πόλη των Ιωαννίνων διασταυρώνονται δύο από τους πιο σύγχρονους αυτοκινητόδρομους της χώρας, η Εγνατία και η Ιόνια Οδός, με αποτέλεσμα η αύξηση της τουριστικής κίνησης στην πόλη και στις γύρω περιοχές τα τελευταία χρόνια είναι αξιοσημείωτη. Επίσης από τα μέσα της δεκαετίας του 1960, η ίδρυση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και μεταγενέστερα του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, που συνοδεύτηκε από την εγκατάσταση φοιτητών/τριών – σπουδαστών/στριών από την υπόλοιπη Ελλάδα. Παράλληλα, πολλοί Γιαννιώτες φοιτούσαν σε Πανεπιστήμια και Τ.Ε.Ι. της υπόλοιπης χώρας, συνεχίζοντας μια μακραίωνη *εγγραμμάτη* παράδοση-πασίγνωστος είναι ο προσφιλής λαϊκός στίχος: *Γιάννενα πρώτα στ'άρματα, στα γρόσια και στα γράμματα*-, και σταδιακά τα Ιωάννινα εξελίχθηκαν σε μια από τις μεγαλύτερες φοιτητουπόλεις, με ό,τι αυτό συνεπάγεται σε πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, και πολιτιστικό επίπεδο.

Θα μπορούσε να συγκρίνει κανείς το δυναμικό της πόλης με τους «μοντέρνους νέους» και «αμφισβητίες της καθημερινότητας» που, σύμφωνα με τον Κατσάπη (2013, σ.22-23, όπ. αναφ. η Ξεπαπαδέα, 2018, σ.38-39):

η πολιτική συγκρότηση δεν αποτέλεσε το βασικό τους χαρακτηριστικό, αλλά ως αντιστάθμισμα μοιράστηκαν μια κοινή ταυτότητα, ένα πάθος για το «μοντέρνο», μια απαίτηση προσωπικής απελευθέρωσης, η υλοποίηση της οποίας περνούσε μέσα από την απαλλαγή από τις συνήθειες του παρελθόντος.

Το φαινόμενο της αστυφιλίας που συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς, καθώς στην πόλη εξακολουθούν να μετακινούνται μαζικά πληθυσμοί από την ύπαιθρο, δημιουργεί, όμως, το εξής παράδοξο. Καθώς, πλέον, η πόλη συγκροτείται στη βάση ενός διογκούμενου δημόσιου τομέα, διαμορφώνεται μια πολυπληθής μικροαστική, κατά βάση, τάξη που, ενώ από τη μία υποτιμά το χωριό και τον «χωριάτη» σε αντιδιαστολή με την πόλη και τον «πρωτευουσιάνο», από την άλλη διατηρεί την επαφή με την ύπαιθρο ως επισκέπτης, με μία νοσταλγική διάθεση για την παράδοση και τον φυσικό τρόπο ζωής. Ο Νιτσιάκος (1998, σ.12) θεωρεί την αντίφαση αυτή υποπροϊόν της αστικοποίησης. Το γνωστό σύνθημα *επιστροφή στις ρίζες* συνδέεται και με την *ανάγκη επαναπροσδιορισμού της ταυτότητας σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο* (όπ.π., Νιτσιάκος, 1998), ως αντίδοτο σε αφομοιωτικούς μηχανισμούς.

Στη μουσική και σε πανελλαδικό επίπεδο, την παραπάνω θεωρητική παραδοχή μπορούμε να ανιχνεύσουμε σε κυκλοφορίες όπως αυτή των *Forminx* με το *Mandjourana's shake* (διασκευή του παραδοσιακού ηπειρώτικου *Ο Βασιλικός*) το 1965. Δύο χρόνια αργότερα, το 1967, ο Μίμης Πλέσσας θα εναρμονίσει για jazz – rock σύνολο κομμάτια, μέσα σε αυτά *Ο Μενούσης* και *Ο Βασιλικός* σε έναν δίσκο με γενικό τίτλο *Greece Goes Modern*. Πληροφορίες για τις συγκεκριμένες δισκογραφικές δουλειές μας δίνει ο Τρούσας (2018).

Ο Διονύσης Σαββόπουλος, θεωρώντας πως η ροκ μουσική στην Ελλάδα δεν πρέπει να μιμείται την ξένη, αλλά να αναπτύσσεται με ελληνικό τρόπο, αφομοιώνει στις δουλειές του παραδοσιακούς σκοπούς, κάτι που είναι έκδηλο και στη μουσική της Μαρίζας Κωχ, του Θανάση Γκαυφίλια με τα Ανάκαρα ή του Παύλου Σιδηρόπουλου με τα Μπουρμπούλια στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Ιδιαίτερη μνεία οφείλεται στους *Afrodite's Child*, ένα από τα ελάχιστα ελληνικά rock συγκροτήματα που έκαναν καριέρα στο εξωτερικό, οι οποίοι, προχωρώντας ένα βήμα μπροστά, δεν έπαιζαν απλά παραδοσιακούς σκοπούς με ηλεκτρικά όργανα, αλλά δημιούργησαν, χωρίς να μιμούνται, σύγχρονη δυτική μουσική επιχειρώντας και προσμίξεις με τον παραδοσιακό ήχο.

Για πολλούς, ανάμεσα στους οποίους και ο Γιώργος Γάκης, του οποίου η βιογραφική αφήγηση θα παρουσιαστεί στο κύριο μέρος της εργασίας, η πιο αξιοσημείωτη περίπτωση, όπου το αυθεντικό παραδοσιακό δημοτικό τραγούδι αποδίδεται με ροκ ήχο είναι το *Mountains* των *Socrates*.

Όπως αναφέρει ο Θ. Λώλης, μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου *Ioannina Rock Metal Fans*, πρώην ραδιοφωνικός παραγωγός και περιστασιακός dj, σε συνέντευξη που μου παραχώρησε, σε συναυλία των *Socrates* στο Υπαίθριο Θέατρο της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών (Ε.Η.Μ.) τον Αύγουστο του 1999, ο τραγουδιστής του συγκροτήματος Αντώνης Τουρκογιώργης μιλώντας στο κοινό ανέσυρε από τη μνήμη του μια παλιότερη εμφάνιση του συγκροτήματος στον ίδιο χώρο περίπου στα μέσα της δεκαετίας του '70, η οποία διακόπηκε λόγω βροχής. Η εμπειρία τους από εκείνη την επίσκεψη στην περιοχή, με τη θέα των βουνών που περιτριγυρίζουν το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων να τους δημιουργεί δέος, στάθηκε η αφορμή – έμπνευση για να γραφεί το *Mountains*, το οποίο συμπεριέλαβαν στον δίσκο τους *Phos* το 1976, σύμφωνα πάντα με τα λεγόμενα του τραγουδιστή των *Socrates*.

Την εισαγωγή της σύνθεσης αυτής ηχογράφησε ο κιθαρίστας του συγκροτήματος Γιάννης Σπάθας και στο *Μη με κοιτάς* του Γιώργου Γάκη, μια heavy rock εκτέλεση

ενός παραδοσιακού ηπειρώτικου τραγουδιού που περιλαμβάνεται στον δίσκο του *Too much ain't never enough* (2012). Σε συνέντευξή του στο ιστολόγιο Vaglos, ο Γιώργος Γάκης, σε επισήμανση του Φουντούκου (2018) πως με το τραγούδι αυτό έσπειρε τον σπόρο για να βγουν συγκροτήματα όπως οι *Θραξ Πανξ* και κυρίως οι συντοπίτες του *V.I.C. (Villagers of Ioannina City)*.

Ο ψυχίατρος Φ. Μωρόγιαννης (1998) θα γράψει για τους Γιαννιώτες .. *η ψυχή τους είναι δομημένη σαν πέτρα, σκληρή και εύθραυστη, γοητευτική και ακατέργαστη, ταιριαστή με το περιβάλλον*, ενώ ο Τσάβαλος (2022) αναφέρει ότι τα Γιάννενα είναι μία φύσει και θέσει συντηρητική πόλη, κάτι που αντικατοπτρίζεται και στις μουσικές της προτιμήσεις (κλασικό rock και παλιομοδίτικο metal).

Ακόμη και στις μέρες μας που οι μουσικές τάσεις είναι εντελώς διαφορετικές από εκείνες περασμένων δεκαετιών, που χαρακτηρίζονται από την ηγεμονία της rock, αυτό το μουσικό ρεύμα ή κίνημα είναι ζωντανό στην πόλη των Ιωαννίνων κι ένας από τους βασικότερους φορείς του είναι ο George, ο οποίος πέρα από την προσωπική ενασχόλησή του με τη rock μουσική, προσπαθεί να τη διαδώσει στις νεότερες γενιές μέσα από την παρουσίαση της ιστορίας της σε μαθητές/τριες σχολείων, αλλά, κυρίως να την καθιερώσει ως αναπόσπαστο κομμάτι των καλοκαιρινών φεστιβάλ της πόλης.

Για τον λόγο αυτό επιλέχθηκε να παρουσιαστούν πτυχές της ιστορίας ζωής του συγκεκριμένου καλλιτέχνη και μέσα από τη βιογραφική του αφήγηση να ανοιχτεί ένας διάλογος με τη σύγχρονη μουσική ιστορία και κουλτούρα μιας πόλης που προσπαθεί, ακροβατώντας πολλές φορές, να συνδυάσει το παραδοσιακό με το σύγχρονο.

**Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΚΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ
ROCK/METAL ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1980 ΩΣ
ΣΗΜΕΡΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1. ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΚΗ ΜΕ ΤΗ ROCK ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Γυρνώντας πίσω, στη δεκαετία του 1960, τα μουσικά φεστιβάλ και οι περιοδείες μουσικών της rock, στα πλαίσια της αναζήτησης της κοινωνικής απελευθέρωσης, οδήγησαν το είδος να εδραιωθεί για τα καλά στην εναλλακτική μουσική βιομηχανία της εποχής, με αποτέλεσμα, η μουσική αυτή να ακούγεται παντού (Αντώνογλου, 2007, σ.13). Έτσι, τα πρώτα ακούσματα έφτασαν και στην Ελλάδα και η rock, άρχισε να είναι ένα ακόμη είδος «μοντέρνας» μουσικής. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η μουσική αυτή άρχισε να διαδίδεται ακόμη περισσότερο και ξεκίνησαν προσπάθειες της προσαρμογής του είδους στην Ελλάδα δίνοντας σε αυτό ελληνικό στίχο με κοινωνικοπολιτικό περιεχόμενο. Το κοινό της ελληνικής rock, αποτελούσαν κυρίως φοιτητές (Αντώνογλου, οπ.π., σ.21- 23).

Στις 19 Αυγούστου του 1966, στα Ιωάννινα, μία από τις μεγαλύτερες φοιτητουπόλεις της χώρας, γεννιέται ο Γιώργος Γάκης. Όπως μου έχουν μεταφέρει οι παππούδες και οι γιαγιάδες μου, τότε στα Γιάννενα, είχαν ήδη αρχίσει να εμφανίζονται οι «γιεγιέδες» με τα πέτσινια παντελόνια και τα μακριά μαλλιά. Η εικόνα αυτή, καθώς επίσης και το γεγονός ότι ο Γάκης προέρχεται από μια οικογένεια με μεγάλη μουσική παράδοση, ίσως ασυνείδητα να οδηγεί τον George στο να προσχεδιάσει το μέλλον του.

Στο σπίτι μου πάντα άκουγα μουσική και πολλά διαφορετικά ήδη. Ο παππούς μου ήταν δάσκαλος βυζαντινής, ψάλτης στη Μητρόπολη, ο άλλος μου ο παππούς ήταν κανταδόρος, ο πατέρας μου είχε με τα αδέρφια του ένα τρίο κιθάρα, όπως βλέπεις στις ελληνικές ταινίες, οπότε ήταν πολύ έντονη η επαφή μου με τη μουσική, τα γλέντια... Επίσης η μάνα μου έπαιζε βιολί, τραγουδούσε πολύ καλά.

Οι γονείς του ήθελαν να λάβει μουσική παιδεία από μικρή ηλικία και για τον λόγο αυτό φρόντισαν να εγγραφεί στο ωδείο, για να παρακολουθήσει μαθήματα ακορντεόν. Δυστυχώς το ρεπερτόριο που διδασκόταν καθώς επίσης και η φύση του ίδιου του οργάνου που σύντομα κατάλαβε ότι δεν τον εκφράζει, του δημιούργησε μια αποστροφή προς το συγκεκριμένο μουσικό όργανο κι έτσι αποφάσισε να το εγκαταλείψει πολύ νωρίς. Σύντομα, όμως, άρχισε να πειραματίζεται με την κιθάρα του πατέρα του.

Η αρχή της μουσικής του ιστορίας ξεκινά όταν γύρω στα δέκα του, το 1976, μαθαίνει ποιος είναι ο Elvis. Ξεκίνησε να ακούει πιο στοχευμένα Rock n Roll και να αναζητά στα δισκάδικα των Ιωαννίνων ό,τι κινείται γύρω από αυτή τη μουσική. Ο Elvis, είναι ένα τεράστιο κομμάτι της μουσικής διαμόρφωσης του George. Ήταν όπως αναφέρει ο πρώτος τραγουδιστής που τον συγκίνησε τόσο ώστε να τον ανακαλύψει. Άλλωστε, ήταν και ένας μουσικός μύθος της εποχής, με αποτέλεσμα, να έχει αποτυπωθεί στο μυαλό όχι μόνο του George αλλά και όλων των νέων ως το απόλυτο είδωλο, το οποίο επέβαλε τη μόδα της εποχής, με τις φαβορίτες, το εκκεντρικό ντύσιμο αλλά και τις ιδιαίτερες χορευτικές κινήσεις, τις οποίες μέχρι και σήμερα, ο George, αποτυπώνει στις εμφανίσεις του.

Έπειτα, το πρώτο βιβλίο του με συγχορδίες, που τον εισήγαγε στη φιλοσοφία του να παίζει κιθάρα και να τραγουδά, ήταν με κομμάτια του Elvis.

Κάποια στιγμή, με στέλνουν οι γονείς μου σε ένα κολέγιο στην Αγγλία για ένα μικρό χρονικό διάστημα κι εκεί ανακάλυψα αυτό που πραγματικά μου έλειπε. Ένα βιβλίο με κομμάτια του Elvis Presley, όπου εκτός από τους στίχους και τις συγχορδίες, υπήρχαν και οι θέσεις στην κιθάρα. Τότε στην Ελλάδα και ειδικά στα Γιάννενα, δεν υπήρχαν τέτοια βιβλία...

...Γυρνώντας, ξεκινάω κάποια μαθήματα κιθάρας με έναν καλό δάσκαλο. Έκανα βέβαια κλασική κιθάρα και μάθαινα κομμάτια όπως το *Στρώσε το στρώμα σου για δυο* και τα *Τραίνα που φύγαν*. Κατάλαβα ότι δεν ήταν αυτό που ήθελα να κάνω, πήρα όμως πολύ βασικές γνώσεις μουσικής που τις χρησιμοποίησα αργότερα. Ο δάσκαλος παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του μουσικού και στο να του δώσει κίνητρο να προχωρήσει όπως θέλει. Σταμάτησα και στράφηκα στο βιβλίο... και εκεί άρχισα να μαθαίνω τις συγχορδίες που χρησιμοποιούσαν στο rock 'n' roll. Άρχισα να μαθαίνω την έβδομη, τη blue note... Έβλεπα πιασίματα, την 7η και την 9η, που ήταν στην blues και τη rock 'n' roll που ο δάσκαλος δεν μπορούσε να μου τα δείξει γιατί δεν τα ήξερε. Κι έλεγα: *Ωπ, να που ακούγεται όπως στο δίσκο*.

Στα 15 του, διασχίζοντας πλέον τη θρυλική δεκαετία του 1980, άρχισε να ανταλλάσσει κασέτες και μουσικές εμπειρίες με φίλους από το σχολείο και εκεί

ανακάλυψε τον Rory Gallagher, τους *Deep Purple* και άλλα μεγάλα παγκόσμια ονόματα της rock/hard rock μουσικής.

Στα Ιωάννινα, είχαν πλέον αρχίσει να δημιουργούνται rock συγκροτήματα, όπως οι *Deans* και οι *Goldfingers*. Όπως μου αφηγήθηκε στις συζητήσεις μας και ο George αλλά και ο Θ. Λώλης, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου *Ioannina Rock/Metal fans*, το να βλέπουν κάποια απογεύματα εμφανίσεις των συγκροτημάτων αυτών, κάποια απογεύματα στην αίθουσα του ξενοδοχείου *Παλλάδιο* σε εκδηλώσεις που θύμιζαν περισσότερο σχολική χοροεσπερίδα παρά συναυλία ήταν για αυτούς «μία εμπειρία παρόμοια με αυτή που θα ζήσουμε όλοι όταν θα δούμε την τελευταία συναυλία των *Scorpions* στην Ελλάδα» όπως ανέφερε χιουμοριστικά ένας εκ των συνεντευξιαζόμενων. Σημαντικό σημείο αναφοράς για τη rock μουσική στην πόλη των Ιωαννίνων, ήταν το καφέ *Μαντζάτο* όπου και αυτό με το δικό του τρόπο, επέδρασε στην εδραίωση της rock κουλτούρας στην πόλη.

Δειλά δειλά, ο George ξεκινά το πρώτο του συγκρότημα, τους *Excalibur*. Αν και ήταν όλοι τους 16-17 χρονών, ήταν το πιο πρωτοποριακό συγκρότημα της πόλης. Ενώ τα άλλα συγκροτήματα έπαιζαν κλασικές διασκευές των *Deep Purple*, *Rory Gallagher*, *Led Zeppelin*, αυτοί ξεκίνησαν να παίζουν αμερικάνικο rock, ακόμη και heavy metal.

...μέχρι που παίξαμε και το *Number of the beast* των *Iron Maiden* μόλις είχε βγει. Είχαμε δοκιμάσει δηλαδή να παίζουμε... Δεν είχαμε όρια.

Το μεγάλο βήμα και για την πόλη αλλά και για τους *Excalibur*, ήταν η πρώτη μεγάλη rock συναυλία στα Ιωάννινα, όπου από πρωτοβουλία της μπάντας και τις απαραίτητες γνωριμίες του πατέρα του, κατέληξαν να παίζουν στο υπαίθριο θέατρο της Ε.Η.Μ.(Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών), ενώ μέχρι τότε, οι συναυλίες γίνονταν, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, σε εσωτερικούς χώρους, απογεύματα.

2.1.2. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ROCK ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1970 ΩΣ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1980

Ο Γιώργος Τσαντίκος, σκηνοθέτης του βραβευμένου ντοκιμαντέρ *By the lake ... στην πόλη όπου βρέχει μια φορά τον χρόνο*, (Τσάβαλος, 2022) αναφέρει ότι η δεκαετία του 1980 ήταν η αρχή της δημιουργίας της rock σκηνής των Ιωαννίνων και πως οι ίδιοι μουσικοί δραστηριοποιούνται μέχρι και σήμερα. Ένας από αυτούς βέβαια είναι ο

Γιώργος Γάκης με τους *Excalibur*, που δημιουργούνται και δημιουργούν μέσα σε ένα πλαίσιο του οποίου οι βάσεις είχαν αρχίσει να μπαίνουν από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και μετέπειτα.

Όπως αναφέρουν αρκετοί από όσους μου παραχώρησαν συνεντεύξεις, τη συγκεκριμένη περίοδο άρχισε να χτίζεται μια rock κουλτούρα στην πόλη, ιδίως από Αθηναίους και Θεσσαλονικείς, που σπούδαζαν στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, αλλά και από ντόπιους φοιτητές, που σπούδαζαν σε άλλα πανεπιστήμια, εντός και εκτός Ελλάδας, κυρίως στην Ιταλία, και που έφερναν δίσκους της rock μουσικής. Τα ακούσματα ενισχύονταν και από την εκπομπή *Rock Club* του Γιάννη Πετρίδη.

Εκτός από τα παραπάνω ακούσματα σημαντικό ρόλο έπαιζαν τα ξένα μουσικά περιοδικά, όπως το *Rolling Stone*, που έφερνε το βιβλιοπωλείο του Ιωαννίδη (απέναντι από το Αστυνομικό Μέγαρο). Στους κόλπους της νεολαίας υπήρχε μια έντονη κινητικότητα σε ό,τι αφορά τη διάδοση και διάχυση της rock, η οποία κυρίως συντελούνταν με συγκεντρώσεις φίλων σε σπίτια που υπήρχαν στερεοφωνικά και πικάπ, προκειμένου να ακούσουν παλιές και νέες κυκλοφορίες, να ηχογραφήσουν κασέτες, να διαβάσουν τα περιοδικά, σχολιάζοντας τις φωτογραφίες των rock stars κ.ά. Πολλές φορές οι συγκεντρώσεις αυτές αποκτούσαν τον χαρακτήρα μύησης στη rock των «αδαών» από τους «γνώστες» και των μικρότερων από τους μεγαλύτερους.

Σημαντικός χώρος μουσικών συναντήσεων ήταν και το δισκάδικο, όπως αναφέρεται κατά τη διάρκεια του ντοκιμαντέρ *Τα στέκια - Το δισκάδικο* (2015). Το δισκάδικο, ήταν ένας χώρος δικτύωσης, μύησης, μάθησης και εξερεύνησης. Όλοι όσοι αγάπησαν με πάθος τη μουσική, πέρασαν ατελείωτες ώρες πάνω από δίσκους, σε σημείο που μόνο και μόνο το εξώφυλλο, ήταν αρκετό για να καταλάβουν αν η μουσική του δίσκου θα τους αρέσει και θα τους εκφράζει. Πολλοί μάλιστα, ταξίδευαν με μοναδικό σκοπό να αποκτήσουν συγκεκριμένους δίσκους. Θα μπορούσε κανείς, να παρομοιώσει τα δισκάδικα με το *Les Rites de Passage* του εθνογράφου Arnold van Gennep (1909). Η είσοδος ενός νέου φιλόμουσου στο δισκοπωλείο, ήταν η έναρξη της μετάβασής του σε μία νέα κοινωνία.

Χαρακτηριστικά, drummer που μου παραχώρησε συνέντευξη, αναφέρει τα εξής:

Τα δισκάδικα, ήταν το facebook της εποχής. Θυμάμαι τότε είχα πάει Θεσσαλονίκη για σπουδές και είχα δει μια αγγελία ότι ψάχνανε drummer. Έτσι κάπως έπαιξα στην πρώτη μου μπάντα. Σιγά σιγά το δισκάδικο είχε

γίνει ο χώρος συνάντησής μας. Σκέψου κάτι σαν το μαγαζί με τα κόμικς στο *Big Bang Theory*. Μαζευόμασταν πάνω από μία κατηγορία δίσκων και σχολιάζαμε τα solo, τι είχε ακούσει ο καθένας, τι δεν είχε ακούσει, προτείναμε μουσική ο ένας στον άλλον... Στην τελική, αυτό ήταν που μας έκανε μουσικούς. Ο δίσκος στον οποίο δεν μπορούσες να κάνεις skip. Και καθένας από αυτούς, ήταν μία νέα αυτοτελής ιστορία, που είχε να σου δείξει και κάτι διαφορετικό και ακόμα και αυτό που δεν σου άρεσε, είχε κάτι όμορφο, που έπρεπε να παρατηρήσεις μέχρι να φτάσεις στο επόμενο κομμάτι.

Εκείνη την εποχή, αρχίζουν να σχηματίζονται τα πρώτα rock γκρουπ στα Γιάννενα, *Deans, Goldfingers, Chapter 24, Excalibur, Castle Ghosts, Osiris, Blues People*, τα μέλη των οποίων προσπαθούν με πρωτόλεια μέσα να παίξουν μουσική, να κάνουν πρόβες και κυρίως να εμφανιστούν ζωντανά σε κοινό. Οι πρόβες γίνονται πολλές φορές με δανεικά μουσικά όργανα και στην καλύτερη περίπτωση σε χώρο που παραχωρούσε ο Οργανισμός Ηπειρωτικού Θεάτρου (Ο.Η.Θ.), στο Καμπέριο, όπου υπήρχε στημένο και drum set.

Η εκμάθηση των τραγουδιών, με δεδομένο ότι δεν υπήρχαν παρτιτούρες, απαιτούσε μουσικό αυτί και επίπονη προσπάθεια. Μία επιτυχημένη συνταγή ήταν η ακρόαση των τραγουδιών παιγμένα σε πικάπ σε αργές στροφές. Η μιμητική αυτή μέθοδος, προβάλλεται και από τη Lucy Green στο βιβλίο της *How Popular Musicians Learn* (2002, σ. 60-4). Συγκεκριμένα, αναφέρει πως το πρώτο πράγμα που κάνουμε ως βρέφη για τη διαμόρφωση του λόγου αλλά και της έκφρασης, είναι η μίμηση, κάτι που γίνεται και στη μουσική. Ο πιο συστηματικός τρόπος εκμάθησης της δημοφιλούς μουσικής είναι η ακρόαση και η πιστή αντιγραφή (τεχνική transcription) των δίσκων.

Συναυλίες φιλοξενούνταν αρχικά στον κινηματογράφο Παλλάδιο και σπανιότερα στο Υπαίθριο Θέατρο της Ε.Η.Μ. Την ηχητική κάλυψη, όπως άλλωστε και σχεδόν σε όλα τα παρόμοια events, αναλάμβαναν επαγγελματίες του είδους, όπως οι Κυριμκυρίδης και Μπάρμπας, οι οποίοι δεν επένδυναν οικονομικά σε αυτό, αλλά περισσότερο το έκαναν από προσωπική ευχαρίστηση, ενώ παράλληλα επεδίωκαν το χτίσιμο ενός διαφορετικού κοινωνικού προφίλ, καθώς επαγγελματικά συντηρούνταν από την κάλυψη άλλου τύπου μουσικών εκδηλώσεων με επίκεντρο την παραδοσιακή μουσική (πανηγύρια, γλέντια γάμων κ.ά). Οι ζωντανές εμφανίσεις τους αποτελούσαν ένα “event”, ένα σημαντικό γεγονός για τη νεολαία και κυρίως για εκείνο το κομμάτι,

που λόγω του περιορισμού από την οικογένεια, δεν μπορούσε να συχνάζει σε bars, pubs και καφέ που παίζαν rock μουσική, όπως ήταν ο *Βυθός*, το *Travellers Inn*, το *Foxy*, η *Shelter*, η *Sevrolet* κ.ά.

Κατ' αντιστοιχία θα μπορούσε να πει κανείς ότι, με σχετική καθυστέρηση, παρατηρείται στα Ιωάννινα το φαινόμενο που περιγράφει για την Αθήνα της δεκαετίας του 1960 ο Μποζίνης (2008, σ.02, όπ. αναφ. η Ξεπαπαδέα, 2018, σ, 22-23):

Σε κάθε σχολείο και σε κάθε γειτονιά δημιουργούνταν και ένα συγκρότημα, τα κλαμπ πλήθαιναν, άρχισαν να εμφανίζονται και να πολλαπλασιάζονται οι μικροί δίσκοι ελληνικών συγκροτημάτων, η κατανάλωση των ροκ δίσκων – ελληνικών και ξένων αυξάνονταν όπως αυξάνονταν και οι συναυλίες, ενώ εμφανίστηκαν και ραδιοφωνικές εκπομπές με ροκ τραγούδια.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, με τις ελάχιστες μπάντες να παίζουν απογεύματα σε συνεδριακούς χώρους ξενοδοχείων και τους μουσικόφιλους να οραματίζονται ένα μέλλον γεμάτο μουσική και φώτα μέσα από τα δισκάδικα και τα περιοδικά της εποχής, ο Γιώργος Γάκης κάνει τα πρώτα του βήματα ως μουσικός της rock στα Ιωάννινα, μια πορεία που θα συνεχιστεί με άλλη πλέον δυναμική και προοπτική στη Θεσσαλονίκη, όπου μετακομίζει ως φοιτητής το 1984.

2.2.1. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ NARCISSUS ΚΑΙ Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΚΗ ΣΤΗ ROCK/METAL ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η δεκαετία του 1980 για την Ελλάδα, ήταν πολύ ιδιαίτερη τόσο οικονομικά, κοινωνικο-πολιτικά όσο και μουσικά. Μόλις είχε ενταχθεί στην ΕΟΚ, με αποτέλεσμα να κολυμπάει σε βαθιά, προοδευτικά νερά, που έφεραν μαζί τους μουσικά κύματα, όπως αυτό της punk, του new wave, του παλιού rock και κάποιες απαρχές του metal. «Παλιοροκάδες και νιουγουεϊβάδες, γκοθάδες και πανκιά, γκιράπιδες και καρεκλάδες, έκαστος στα στέκια του, τη μόδα του, τους κώδικές του» (Anopolis, 2017). Θρυλικά ήταν και τα στέκια της Θεσσαλονίκης, η οποία διατηρούσε από τις καλύτερες rock σκηνές. Ο παρουσιαστής Αντώνης Κανάκης, σε μία συνέντευξή του αναφέρει:

Η Θεσσαλονίκη είχε μια φοβερή ενέργεια. Ήταν μια τελείως rock and roll πόλη. Ήταν μία πόλη που ήταν στον κόσμο της. [...] Ειδικά την δεκαετία του 1980 ήταν ένα Βερολίνο, ένα Άμστερνταμ, κάτι δικό μας τέλος πάντων... Με

τα εναλλακτικά *bar*, τις μουσικάρες μας, με τα πανκιά, με τους ροκαμπίλιδες...
 Ήταν μια ροκ πόλη... Έχουμε τα δύο μεγαλύτερα συγκροτήματα, τα οποία αν
 είχαν γεννηθεί κάπου αλλού και όχι στην Ελλάδα θα μιλούσε όλος ο πλανήτης
 γι' αυτά (αναφέρεται στα Ξύλινα Σπαθιά και τις Τρύπες)... (Δε γκρανμάδερ,
 2021)

Υπήρχαν πολλά μαγαζιά στη Θεσσαλονίκη, κυρίως με rock χαρακτήρα, που έχουν
 αφήσει τη δική τους ιστορία, όπως το *Φλου*, που υπάρχει εδώ και περίπου 40 χρόνια και
 ο *Λωτός*, που είναι εκεί από τη δεκαετία του 1970. Επίσης ο επικός αγαπημένος *Μύλος*,
 που φιλοξενούσε live και μέσα σε αυτά του Γιώργου Γάκη με την μπάντα του *The
 Troublemakers*. Την εποχή αυτή, δημιουργούνται μάλιστα κάποιες από τις
 σημαντικότερες μπάντες της συμπρωτεύουσας, όπως οι: *Αλέ Πετούρ*, στους οποίους
 συμμετείχε και ο Δημήτρης Σταρόβας, *Alexandros Perros & The Lone Stars*, *Bicycle*.
Blues Wire, τους οποίους ο George τους αποκαλούσε αργότερα αδελφοποιτούς, οι οποίοι
 συνεργάστηκαν αρκετά, κ.ά. (Μπιλικάς, 2016). Όπως αναφέρει ο drummer (ανώνυμος) :

Επικρατούσε μια γενικότερη τρέλα στη Θεσσαλονίκη τότε. Ειδικά εμείς
 ως φοιτητές, μπορεί και όλη μέρα να παίζαμε μουσική. Παρότι υπήρχαν
 ωδεία, πολύ πιο οργανωμένα από ό,τι στην επαρχία, μην νομίζεις ότι τα
 τιμούσαμε ιδιαίτερα. Παίρναμε μια κιθάρα και μία κιθαριστική μέθοδο με
 τις συγχορδίες και βαράγαμε αβέρτα...

Κάθε Σάββατο βράδυ, γιατί καθημερινή δεν έπαιζε σάλιο, πηγαίναμε στο
Berlin. Σε κάποια φάση κιόλας ήταν ο Αγγελάκας Dj εκεί. Πηγαίναμε,
 καθόμασταν και απολαμβάναμε τη μουσική μας. Θυμάμαι έβαζε και live
 εκεί. Κάποια στιγμή μέσα σε αυτό το μαγαζί, άκουσα για πρώτη φορά
 ζωντανά τις *Τρύπες*.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1980, ο Γιώργος Γάκης μετακομίζει στη Θεσσαλονίκη,
 μαζί με τον Γιώργο Χαϊδόπουλο, τον κιθαρίστα των *Excalibur* και συνεχίζουν την κοινή
 τους πορεία ως φοιτητές πλέον.

Νέοι ορίζοντες ανοίγονται, καθώς οι ευκαιρίες, η πληροφόρηση, και το νέο δίκτυο
 μουσικών, χάριζαν πρόσβαση σε καινούργια στέκια για όσους θέλουν να ασχοληθούν με
 τη rock μουσική είναι σαφώς μεγαλύτερες. Ελευθερία κινήσεων, περισσότεροι μουσικοί,
 μεγαλύτερο κοινό, σύγχρονα στούντιο ηχογραφήσεων, πιο ενημερωμένα δισκάδικα,
 περισσότερες ραδιοφωνικές εκπομπές με rock ρεπερτόριο, ενημερωμένοι μουσικοί,

καταστήματα εισαγόμενων μουσικών οργάνων, πολλές συναυλίες κυρίως τοπικών και ξένων συγκροτημάτων, ήταν μερικά από τα πλεονεκτήματα που είχαν σε σχέση με τα Ιωάννινα.

Ως εξέλιξη των *Excalibur* δημιουργούνται οι *Narcissus* με τους οποίους κάνουν ζωντανές εμφανίσεις με τη συμμετοχή του αδερφού του Γιώργου, Σωτήρη Γάκη στα drums και του Κώστα Τζούνη (πρώην μέλος των *Konan*) στο μπάσο και ηχογραφούν στο studio του Παντελή Δεληγιαννίδη (μουσικός και μέλος των ελληνικών rock συγκροτημάτων *Olympians*, *Δάμων* και *Φιντίας*, *Μπουρμπούλια*) ένα demo με δικά τους κομμάτια σε ήχο με επιρροές από τη διεθνή hard rock και heavy metal σκηνή που μεσουρανάει στα τέλη των '80s (*Dokken*, *Y&T* κ.ά.) με στόχο να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά στον χώρο, κάτι το οποίο τελικά δεν προχώρησε.

Ο Χαϊδόπουλος, όπως αναφέρει σε συνέντευξη που μου παραχώρησε, θεωρεί τον Γιώργο Γάκη πηγαίο ταλέντο, με δίψα για διάκριση, που παρέσυρε και τα υπόλοιπα μέλη να κάνουν κάτι παραπάνω από το χόμπι τους και την αγάπη για το είδος. Τον χαρακτηρίζει «πρωωμένο» και αποφασισμένο και ίσως όχι και πλήρως ταυτισμένο με τον χώρο του hard και heavy rock, καθώς οι μουσικές του καταβολές και προτιμήσεις κινούνται σε πιο κλασικά ρεπερτόρια (π.χ. *Elvis*). Κι αυτό το στοιχείο ήταν που τον διαφοροποιούσε από τους υπόλοιπους και τον έκανε να ξεχωρίζει. Ηγετικός χαρακτήρας, που όμως ήξερε να μετριάσει την ατομικότητα του leader, όταν αντιλαμβανόταν ότι μια άλλη ιδέα ήταν προς όφελος του γκρουπ και κατ' επέκταση του ίδιου.

2.2.2. Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ JULIE MASSINO ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ *THE TROUBLEMAKERS*

Μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1980, ο George κατοικεί και δραστηριοποιείται μουσικά σε bar της Θεσσαλονίκης. Γνωρίζει πολλούς νέους μουσικούς και φίλους όπως επίσης και έναν από τους σημαντικότερους συνεργάτες του, τον κιθαρίστα Ηλία Ζάικο. Αποτέλεσμα της γνωριμίας αυτής, έρχεται ο πρώτος δίσκος του σε συνεργασία με τους *Blues Wire* με τίτλο *Keep on rock n rolling* που κυκλοφόρησε το 1989 καθώς και η δημιουργία της πρώτης δισκογραφικής του Γιώργου Γάκη, *G.G. Records* μέσω της οποίας κατάφερε να εκδώσει τον δίσκο του, καθώς οι υπάρχουσες εταιρείες τον είχαν απορρίψει. Σχετικά με το γεγονός αυτό σε προσωπική συνέντευξη μου είπε το παρακάτω:

Δεν πρέπει να σε σταματάει τίποτα όταν κάτι το θες αρκεί να μην πειράξεις κανέναν...

Η φράση λέει πολλά για τον χαρακτήρα του και την αποφασιστικότητά του, καθώς ακόμη και σήμερα, αυτό που συμβουλεύει τους νέους, είναι «να έχουν κότσια και να κυνηγάνε αυτό που αγαπάνε χωρίς ενδοιασμούς».

Τότε ξεκίνησε και η συνεργασία του με την Julie Massino,³ με την οποία κυκλοφόρησαν τον δίσκο *Pain in my ass* (1995) και άρχισαν την κοινή τους πορεία στους *The Troublemakers*.

Είχε προηγηθεί η συνεργασία τους με τον Βασίλη Παπακωνσταντίνου, με τον οποίο κάνουν καλοκαιρινή περιοδεία το 1988 και τον χειμώνα του ίδιου έτους εγκαθίσταται στην Αθήνα και ξεκινά να παίζουν μαζί και με τον Σάκη Μπουλά στο *Κεντρί*, ένα ροκ κλαμπ στην Αθήνα. Στη συνέχεια άρχισε να δουλεύει σε μουζουξίδικα με απώτερο σκοπό να ταξιδέψει στην Αμερική, γεγονός που πραγματοποιήθηκε τέσσερις (4) φορές, ώστε να μαζέψει εικόνες και εμπειρίες, οι οποίες σε βάθος χρόνου, μεταφέρθηκαν και στις σκηνές των Ιωαννίνων. Ο George αναφέρει:

Έβγαζα λεφτά όχι για να πάρω πόρσε αλλά με αυτά, ήθελα να πάω να δω το σπίτι του Έλβις, στο Sunset strip και να ζω ένα όνειρο αντί να πετάξω πιάτα στο σκυλάδικο ή να ανοίξω σαμπάνια στην τραγουδίστρια. Εκεί άνοιξαν οι ορίζοντές μου απίστευτα. Στην Αμερική, είδα πάρα πολλά, που τα χρησιμοποίησα ως ιδέες όταν γύρισα στα Γιάννενα περνώντας τα πάντα από ένα φίλτρο, ώστε να προσαρμοστούν στις ανάγκες του Έλληνα που ζει στα Γιάννενα.

Όπως αναφέρθηκε σε αρκετές από τις συνεντεύξεις που παραχωρήθηκαν ενόψει της παρούσας αλλά μπορεί κανείς και να παρατηρήσει στη μουσική βιομηχανία της εποχής του 1990, η rock μουσική ακούγεται αρκετά στα μουζουξίδικα και τις τηλεοπτικές εκπομπές. Επίσης, πολλοί από τους διάσημους λαϊκούς τραγουδιστές προσπαθούσαν να προσεγγίσουν τη μουσική αυτή. Ο (ανώνυμος) drummer στη συνέντευξή του αναφέρει:

³ Η Julie Massino, είναι Αμερικανίδα καθηγήτρια φωνητικής και τραγουδίστρια, η οποία έγινε γνωστή στον περισσότερο κόσμο από τη συμμετοχή της στο Fame Story. Η γνωριμία της με τον Γιώργο Γάκη ήταν ένα αρκετά κομβικό σημείο γι' αυτούς, καθώς μαζί συμμετείχαν στην χρυσή εποχή των *The Troublemakers*.

Το να παίζεις λίγο ροκ στην αρχή ντίσκο ή ακόμα και πιο ξένη ποπ, ήταν ένας αρκετά ευχάριστος τρόπος να ξεκινήσει το πρόγραμμα αλλά και ένα σημαντικό μέσο να προσελκύσεις μεγαλύτερη γκάμα ακροατών.

Ακόμα και σήμερα, αρκετοί εκ των μουσικών που συναντά κανείς στα μπουζούκια, είναι μεταλλάδες. Όπως λένε οι ίδιοι, είναι ο καλύτερος τρόπος για να βιοποριστούν στην Ελλάδα.

Κατά τη διάρκεια των φοιτητικών του χρόνων, ο George, ταξίδεψε σε μία μεγαλύτερη πόλη, απέκτησε νέες εμπειρίες, καινούργιους φίλους. Ξεκίνησε να συνεργάζεται με κάποια από τα μεγαλύτερα blues και rock ονόματα της χώρας, δημιούργησε τη δική του δισκογραφική. Η Θεσσαλονίκη πλέον ήταν αρκετά μικρή γι' αυτόν. Έπρεπε να κάνει το επόμενο βήμα. Να ταξιδέψει στην Αθήνα, να αποκτήσει νέες εμπειρίες, να γνωρίσει μουσικούς κόσμους μακριά από αυτόν, όπως τα μπουζουξίδικα. Το ταξίδι αυτό, τον οδήγησε στο να ζήσει το αποκορύφωμα της καριέρας του μέσα από τους *The Troublemakers*.

Τα πρώτα βήματα των *The Troublemakers*

Το 1993, ιδρύθηκαν οι *The Troublemakers*, οι οποίοι γνώρισαν τεράστια επιτυχία τη δεκαετία του 1990 μέσα από την τηλεόραση και τις ζωντανές εμφανίσεις τους. Μέχρι το 1996 η μπάντα αποτελούνταν από τέσσερις φωνές, με βασική τραγουδίστρια την Julie Massino, η οποία, όπως αναφέρει ο George, ήταν το κλειδί για την αρχική επιτυχία της μπάντας, καθώς κάλυπτε ένα πολύ μεγάλο φάσμα μουσικών προτιμήσεων. Τα επόμενα χρόνια, οι τρεις τραγουδίστριες (Julie Massino, Amanda, Εύη Βασιλειάδου), αποχώρησαν από το συγκρότημα και έμειναν πέντε άντρες, οι οποίοι γύρισαν στις ρίζες των *The Troublemakers*, την hard rock. Οι επιτυχίες συνέχισαν, καθώς εμφανίζονταν αρκετά συχνά στην εκπομπή *Jammin* της EPT3, όπου εκεί τους άκουσε και ο τραγουδιστής των Scorpions για πρώτη φορά ζωντανά. Επιπλέον συνέχισαν και οι συχνές εμφανίσεις στον *Μύλο* της Θεσσαλονίκης. Ο Γιώργος Γάκης και οι *The Troublemakers* θα κυκλοφορήσουν τον δίσκο *Forbidden Paradise* (2000) λίγο πριν λήξει η συνεργασία τους το 2001.

Κάποια στιγμή και ενώ είχαν φτάσει στο απόγειο της καριέρας τους με τους *The Troublemakers*, αποφασίζει μαζί με τον αδερφό του, να γυρίσουν στα Ιωάννινα, αφήνοντας πίσω τη ζωή στην Αθήνα. Η απόφαση αυτή πάρθηκε και από τις δύο

πλευρές. Σημαντικός παράγοντας στη λήψη αυτής, ήταν η τάση της εποχής, η οποία επέβαλε την ανάμιξη ροκ στοιχείων στα ποπ - λαϊκά τραγούδια της εποχής. Αυτή η πρόσμιξη δεν ταίριαζε καθόλου στο μουσικό όραμα του George με αποτέλεσμα, να πάρει την απόφαση να αποκοπεί ριζικά από τους μουσικούς κύκλους της Αθήνας.

Χαρακτηριστικά αναφέρει:

Άρχισα να διακρίνω ότι η μουσική είχε αρχίσει να αλλάζει πάρα πολύ και να γίνεται ερμαφρόδιτη, πράγμα που εγώ το σιχαίνομαι. Ξαφνικά άρχισαν να μπερδεύουν τη rock με το σκυλάδικο και έτσι γύρισα γιατί δεν ήθελα να καταντήσω γραφικός.

Ωστόσο η επιλογή της επιστροφής τον φόβιζε αρκετά, καθώς θεωρούσε ότι θα σήμαινε και το τέλος της καριέρας του. Κανείς όμως δεν μπορεί να προβλέψει το μέλλον του, κι έτσι ο George δεν μπορούσε να φανταστεί όλα αυτά που τον περίμεναν στα Ιωάννινα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΚΗ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ROCK ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΚΗΝΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Στο μεταξύ, η δεκαετία του 1990 σε ό,τι αφορά τη rock σκηνή των Ιωαννίνων χαρακτηρίζεται από μία στροφή από το κλασικό rock και metal προς πιο εναλλακτικούς ήχους. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του συγκροτήματος *Το Ψυγείο Ψυγείο*, οι οποίοι ξεκίνησαν το 1989 στα Ιωάννινα και δραστηριοποιήθηκαν μέχρι το 1994 στην Αθήνα, παίζοντας New wave / experimental, όπως επίσης και οι *Μεταλλακτικοί Επικίνδunami* που ξεκίνησαν επίσης από τα Ιωάννινα το 1983. Το 1985 και μετά την διάλυση του σχήματος, ο Κωνσταντίνος Σταμάτης γίνεται μέλος στους *Το Ψυγείο Ψυγείο* ενώ παράλληλα μέρος των μελών της μπάντας μετακομίζει στη Θεσσαλονίκη και ανασχηματίζει την μπάντα με το νέο όνομα *Μεταλλακτικοί* και με εμφανείς αλλαγές στο ηχόχρωμά τους.

Σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη αυτή διαδραμάτισε το μπαρ *Μαντζάτο*, το οποίο ενσάρκωνε τις νέες τάσεις, τις οποίες όχι μόνο εισήγαγε στην πόλη, αλλά πολλές φορές αυτές ξεκινούσαν από εκεί. Πολλά πράγματα και μουσικές ξεκίνησαν σε πανελλαδικό επίπεδο από το *Μαντζάτο* όπως για παράδειγμα οι Mano Negra - ένα συγκρότημα που αγαπήθηκε πρώτα στα Γιάννενα και μετά στην υπόλοιπη Ελλάδα, θα πει, ο Σ. Βλέτσας σε μια συνέντευξή του. (Καρπόζηλου, 2017)

Βρισκόταν στην οδό Πυρσινέλλα, εκεί όπου σήμερα βρίσκεται η *Σύγκλητος* και αποτελούσε σημείο αναφοράς για την πόλη ενώ παράλληλα η φήμη του ταξίδευε σε όλη τη χώρα. Μάλιστα, όπως αναφέρεται σε ένα άρθρο του MusicHeaven (2004), ήταν το πρώτο μαγαζί, που έγινε σύνθημα σε μία φοιτητική πορεία στα τέλη της δεκαετίας του 1980.

«Έξω απ'το NATO, μέσα στο Μαντζάτο»

Σημαντικές ήταν οι συναυλίες που διοργανώνονταν εκεί τακτικά με πολύ σπουδαία ονόματα, όπως Σαββόπουλος, *Πυξ-λαξ*, *Μπλε*, Πορτοκάλογλου, Biane Reiniger, John Hammond, Δημήτρης Πουλικάκος, *Blues Wire*, *Διάφανα κρίνα*, *Υπόγεια ρεύματα*, Goran Bregovic, Κατσιμιχάιοι, Μαχαιρίτσας και άλλοι πολλοί.

Εικόνα 2: Φωτογραφία από το Μαντζάτο. Πηγή: “Κάποτε στα Γιάννενα” ιστοσελίδα στο διαδίκτυο.

Χαρακτηριστική είναι το παρακάτω απόσπασμα από τη σελίδα «Κάποτε στα Γιάννενα» στο FB, που είναι αφιερωμένη στα Γιάννενα:

Το Μαντζάτο, έχει ξεπεράσει τα όρια του αστικού θρύλου. Στα δωμάτιά του διασταυρώθηκαν ματιές, ανταλλάχθηκαν φιλιά, μέθυσαν μυαλά, ιδρώσαν σώματα. Το Μαντζάτο, είχε τη φωνή μιας ολόκληρης εποχής. Διαμόρφωνε με τον τρόπο του μια αστική κουλτούρα σε μία πόλη που ακόμα ψαχνόταν[...] Όσο για τα Πάρτυ! [...] Τα πάρτυ στο Μαντζάτο, ξεπερνούσαν ακόμη και το μύθο του.

Έναν ακριβώς χρόνο πριν κλείσει οριστικά το *Μαντζάτο*, ανοίγει το κατεξοχήν rock/metal bar της πόλης, το *Indian* το 1998, που έμελλε να συσπειρώσει το κοινό της μουσικής αυτής και να καταφέρει να γίνει το μακροβιότερο rock bar στην πόλη των Ιωαννίνων με ξεκάθαρο ρεπερτόριο όπως αναφέρει ο ιδιοκτήτης του, Γιάννης Λεοντάρης, στην προσωπική μας συνέντευξη.

Στο *Indian* θα ακούσεις καθαρό heavy metal. Αν και υπάρχουν και άλλα μαγαζιά που βάζουν rock και metal μουσική, και γενικότερα προσελκύουν την underground σκηνή, εμείς εδώ παίζουμε αποκλειστικά ΑΥΤΟ. Και αυτό έκανε το μαγαζί πετυχημένο. Έχουμε σταθερούς πελάτες από το '98. Με αυτούς κάθε Παρασκευή και Σάββατο, γεμίζουμε. Άλλες φορές, έρχονται και άτομα από Αθήνα ή άλλες πόλεις που πλέον και γι' αυτούς είμαστε σταθερή επιλογή.

Το *Indian*, η πληροφορία μέσα από τα media, τα δισκάδικα που πλέον είχαν εξελιχθεί και οι νέοι μουσικοί της πόλης, είχαν αρχίσει να ευνοούν το περιβάλλον για την επιτυχημένη επιστροφή του Γιώργου Γάκη στην πόλη στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Πράγματι, όταν εγκαταστάθηκε στα Ιωάννινα, άνοιξε μαζί με τον αδερφό του το πλέον ιστορικό καφέ για την πόλη *Καπλάνειο* και ξεκίνησε να συνεργάζεται με μουσικούς της πόλης όπως τον Κώστα Δημητρίου⁴ και τον Άκη Κασκάνη,⁵ με τους οποίους παίζει μέχρι και σήμερα. Έτσι δημιουργήθηκαν οι *Junior Troublemakers* και ξεκίνησαν να εμφανίζονται σε μαγαζιά της πόλης, ενώ σιγά σιγά ο Γιώργος Γάκης άρχισε να συλλαμβάνει την ιδέα που οδήγησε στο θεσμό του πλέον ετήσιου *Castle Rock Festival*, που ανέδειξε τη σκηνή της πόλης τα τελευταία σχεδόν είκοσι (20) χρόνια. Ακολουθούν κάποιες σκέψεις του George σχετικά με την επιστροφή του στα Ιωάννινα.

Ξεκινήσαμε να παίζουμε στο *N Club*, αυτό που είναι τώρα το *Δώδεκα* απέναντι από τα *Ναυτάκια*, παίζαμε μια φορά το μήνα και γινόταν χαμός. Ο μπαμπάς σου ερχόταν από τότε σε αυτά. Και κάναμε μια συμφωνία που λες, στο *Ιτς Καλέ*, καλοκαίρι του 2003 *Ροκ μπαλάντες υπό το σελινόφως* και έρχονται 500 άτομα. Και εδώ αρχίζω να σκέφτομαι ότι κάτι γίνεται. Αρχίζουν να αναπτρώνονται οι ελπίδες μου ότι κάτι μπορούμε να κάνουμε. Στο μεταξύ έγινε κάτι πολύ σημαντικό που εγώ δεν το είχα ξαναζήσει στην πορεία μου. Έβγαζα λεφτά από κάτι άλλο. Αυτό σημαίνει ότι δεν είχα ανάγκη ούτε να κοιτάω τα λεφτά, και το μόνο μου μέλημα ήταν να καλύψω τους μουσικούς. Να ζητήσω κάποια λεφτά που ήθελαν τα παιδιά, αλλά δεν με ενδιέφερε να βγάλω λεφτά από αυτό, γεγονός που με ξε-άγχωσε αρκετά. Μετά από αυτό κάναμε μια συναυλία στο τέλος του 2003 με τους *Blues Wire*

⁴ Drummer, μουσικός και εκπαιδευτικός

⁵ Μπασίστας των *The troublemakers* από τις αρχές του 2000 έως και σήμερα.

στο Πνευματικό Κέντρο με τον Αχιλλέα τον Ράδη⁶, φοιτητής ακόμα, και γίνεται σκοτωμός. Εκεί πλέον είμαι σίγουρος ότι κάτι πρέπει να κάνω. Η πόλη ήταν έτοιμη να δεχτεί κάποια πράγματα. Έτσι μου μπήκε η ιδέα του φεστιβάλ αλλά όχι στο Κάστρο, στο Νησί ήθελα να το οργανώσω το 2004. Μίλησα λοιπόν με τους ιθύνοντες Νησιώτες, είδα ότι δεν είναι έτοιμοι, και απευθύνθηκα στο Πνευματικό Κέντρο, δέχτηκαν την ιδέα και έγινε το πρώτο *Castle Rock* το 2004.

⁶ Κιθαρίστας, μουσικός και καθηγητής.

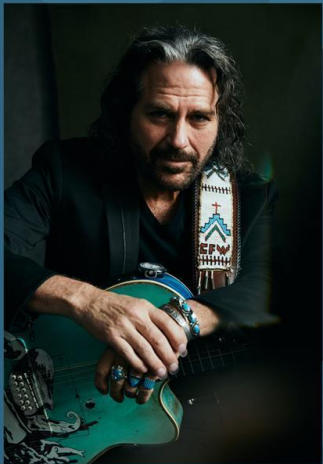
3.2. CASTLE ROCK FESTIVAL. Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ROCK-METAL ΣΚΗΝΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Rock concerts, Κινητή Μουσική Σκηνή, Rockarolla,
Βραδιές Jazz & Ethnic Μουσικής, Street Musicians, Προβολές,
Εικαστικές Δημιουργίες, Εργαστήρι Μουσικών Οργάνων

**5° CASTLE ROCK
FESTIVAL**

Castle

rock festival 2021

www.johnstefou.com
(+30) 694522880

**23, 24 & 25
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
2021**

Guest star:
KIP WINGER
Alice Cooper / Winger Band / Blackwood Creek

Μουσείο Αργυροτεχνίας του ΠΙΟΠ
Πολιτιστικός Πολυχώρος «Δ. Χατζής»
Πλατεία Μαβίλη (Απέναντι από τα караβάκια)
Νησί

* Με την ευγενική χορηγία των:

Διοργάνωση:
Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ιωαννινών
σε συνεργασία με το Μουσείο Αργυροτεχνίας
του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς
και την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων

www.castlerockfestival.gr

Το “**CASTLE ROCK FESTIVAL**” έδωσε υλικό στους Γιαννιώτες για να ονειρευτούν!

Ήταν το πρώτο μουσικό (και όχι μόνο) Φεστιβάλ που φιλοξένησε στην πόλη μας ονόματα παγκόσμιας εμβέλειας όπως οι **Whitesnake**, οι **James**, ο **Glenn Hughes**, και με βάση αυτό εμφανίστηκαν οι **Scorpions** και οι **Deep Purple** βάζοντας έτσι τα Γιάννενα στον παγκόσμιο συναυλιακό χάρτη!

Πραγματοποιήθηκε 4 φορές το **2004, 2005, 2006, και 2010** στο Ίτς Καλέ, στο Κάστρο των Ιωαννίνων. (Τις δύο πρώτες μπροστά από το Βυζαντινό Μουσείο και τις άλλες στο κάτω μέρος της ακρόπολης, στις καμάρες μπροστά απ’ το τωρινό Μουσείο Αργυροτεχνίας).

Το παρακολούθησαν συνολικά πάνω από 20.000 θεατές και εκτός από τις μεγάλες συναυλίες περιλάμβανε παράλληλες σκηνές διαφορετικών ειδών μουσικής (Rock, Jazz, Latin, Ethnik), χορό, εκθέσεις φωτογραφίας και ζωγραφικής, graffiti, αξέχαστα video mappings στις καμάρες, μουσικά εργαστήρια, studio ηχογράφησης, σεμινάρια, προβολές και τόσα άλλα!!

Ο δε τρόπος διαφήμισής του, ήταν μια μουσική νταλικά που διέσχιζε τους κεντρικούς δρόμους της πόλης με συγκροτήματα που έπαιζαν LIVE πάνω σ’ αυτήν!

Η «**ΑΝΑΒΙΩΣΗ**» του «**5ου CASTLE ROCK FESTIVAL**» θα πραγματοποιηθεί από 23 έως 25 Αυγούστου 2021 ως ένα πολυπολιτισμικό Φεστιβάλ, όπου με βάση τη rock μουσική όλες οι σοβαρές καλλιτεχνικές δραστηριότητες έχουν θέση.

Αξιοποιώντας συγκεκριμένα σημεία της ευρύτερης περιοχής του ιστορικού κέντρου της πόλης των Ιωαννίνων, του κάστρου και της λίμνης, όπου όμοιά τους δεν υπάρχουν σε άλλες πόλεις, θα γίνουν ταυτόχρονα αλλά και διαφορετικές εκδηλώσεις κάθε είδους: συναυλίες, κινητή μουσική σκηνή με τον επίσημο καλεσμένο του φεστιβάλ, τον Kip Winger, γνωστό από τις συνεργασίες του με τους Alice Cooper, Fiona, The Mob, Blackwood Creek, κ.ά, ειδικές μουσικές εκδηλώσεις, εκθέσεις φωτογραφίας, προβολές ντοκιμαντέρ με ροκ θεματική, εργαστήρια και πολλές ακόμη δράσεις, που αποτελούν την πολύπλευρη ταυτότητα της μουσικής ροκ.

Είναι κατανοητό ότι οι προοπτικές ενός τέτοιου φεστιβάλ που κάθε χρόνο θα εξελίσσεται και θα μεγαλώνει συνέχεια, τόσο σε επίπεδο καλεσμένων όσο και σε επίπεδο δραστηριοτήτων και χρονικής διάρκειας, είναι εξαιρετικά μεγάλες, όχι μόνο για την πολιτιστική αλλά και για την τουριστική ανάπτυξη της πόλης, με όλα τα οφέλη που μπορεί να προκύψουν απ’ αυτό!

Θα το στηρίξουμε λοιπόν όλοι μας για να το ξαναδούμε να γιγαντώνεται.....!!

Εικόνα 3. Αφίσα του 5^{ου} Castle Rock Festival– Kip Winger και περιγραφή του φεστιβάλ.

(Πηγή : Από την -ανενεργή πλέον- ιστοσελίδα του Castle Rock Festival)

Το πρώτο φεστιβάλ, ήταν πολύ απλό σε σχέση με αυτά που ακολούθησαν. Συμμετείχαν πέντε μπάντες, με βασικό όνομα τον Λάκη Παπαδόπουλο. Η βραδιά αυτή, ήταν μία τεράστια έκπληξη για όλους, καθώς το Ιτς Καλέ (η εσωτερική ΝΑ ακρόπολη του Κάστρου των Ιωαννίνων) γέμισε. Πάνω από 2000 άτομα βρέθηκαν εκείνο το βράδυ να παρακολουθούν τη συναυλία και ένας εξ αυτών, ο τότε δήμαρχος της πόλης, ο οποίος επιτόπου ανακοίνωσε μετά από συζήτηση μαζί του ότι το συγκεκριμένο φεστιβάλ θα γίνει θεσμός.

Μέχρι και το 2010, το φεστιβάλ φιλοξενείται στο Ιτς Καλέ, ενώ τις επόμενες χρονιές μέχρι και σήμερα στον *Πολιτιστικό Χώρο Δημήτρη Χατζή*, απέναντι από τη λίμνη Παμβώτιδα. Κάθε χρόνο, οι Γιαννιώτες περιμένουμε πώς και πώς τη διοργάνωση αυτή. Τα φεστιβάλ, οι συναυλίες και ζωντανές εμφανίσεις σε μικρότερα μπαράκια στην πόλη μας, είναι μέχρι και σήμερα αρκετά περιορισμένα, ειδικά για το κοινό της rock. Η διοργάνωση αυτή, έδωσε την ευκαιρία στις μπάντες της πόλης να εκτίθενται στο κοινό, καθώς οι βασικοί συμμετέχοντες του φεστιβάλ, είναι μουσικοί των Ιωαννίνων, οι οποίοι κάθε χρόνο ανοίγουν τη σκηνή σε τεράστια ονόματα της παγκόσμιας rock-metal σκηνής, γεγονός σπάνιο για μια επαρχιακή πόλη. Ο Γιώργος Γάκης αναφέρει:

Δεν θα συζητούσα σε καμία περίπτωση να φέρουμε άτομα που παίζανε παντού, όπως ο Παπακωνσταντίνου, ο Μαχαιρίτσας τότε, οι *Πυξ Λαξ*... Θα κάναμε κάτι εντελώς διαφορετικό. Θα καλούσαμε κόσμο από το εξωτερικό. Έτσι το 2005, φέραμε τον Glenn Hughes. Δεν το πίστευε κανείς. Από εκεί και μετά, τα υπόλοιπα είναι ιστορία...

Το φεστιβάλ αυτό, διοργανώνεται υπό την αιγίδα του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ιωαννιτών σε συνεργασία με τον Γιώργο Γάκη, ο οποίος αφιλοκερδώς, δουλεύει για τον συντονισμό, την επιλογή των καλλιτεχνών και τη διεξαγωγή του. Η διοργάνωση δεν έχει να ζηλέψει σε τίποτα άλλα φεστιβάλ της χώρας, ακόμα και μεγαλύτερων πόλεων, καθώς διακατέχεται από επαγγελματισμό και άψογη οργάνωση. Συμμετέχουν μουσικοί της πόλης, αφιλοκερδώς, οι οποίοι αναδεικνύουν κάθε χρόνο την προσωπική τους δουλειά, με αποτέλεσμα να αποκτούν κίνητρα και δύναμη για να εξελίσσονται.

Ακολουθούν αποσπάσματα από προσωπικές συνεντεύξεις του Γιώργου Τζαχρήστα⁷ και του Βονιφάτιου Αρμενόπουλου⁸, σχετικά με το φεστιβάλ.

Ως παραγωγός του φεστιβάλ που διοργανώνεται από το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, ο George, τρέχει όλη μέρα για να τα κανονίσει όλα στην εντέλεια, και πιστεύω ότι αυτό είναι που το κάνει τόσο πετυχημένο. Το φεστιβάλ αυτό είναι ίσως από τις μεγαλύτερες ευκαιρίες μιας μπάντας. Λόγω της δωρεάν εισόδου, μπορούν να σε δούνε όλοι. Ένα φεστιβάλ στο κέντρο της πόλης είναι κάτι το οποίο η κάθε μπάντα πρέπει να κυνηγήσει. Και πρέπει οι μπάντες να στέλνουν e-mail και να επικοινωνούν. Πολλοί λένε «δεν μας γνωρίζει ο Γάκης, δεν μας βάζει». Κάντε γνωστή τη δουλειά σας.

Εμένα, μου αρέσουν τα φεστιβάλ γιατί θα έρθεις σε επαφή με τις άλλες μπάντες, θα πιούμε μια μπύρα, θα ανταλλάξουμε απόψεις σχετικά με τη μουσική αλλά και γενικότερα για άλλα θέματα. Πλέον για μας το φεστιβάλ έχει γίνει μια ετήσια παράδοση. Είναι από τις πιο καλοντυμένες οργανώσεις που έχουμε να δώσουμε και πιστεύω ότι θα έπρεπε να το στηρίζουμε περισσότερο.

Για πολλούς η επιτυχία του οφείλεται στο γεγονός ότι απευθύνεται κυρίως σε ένα κοινό 50άρηδων – 60άρηδων, που μεγάλωσαν ακούγοντας αυτή τη μουσική και θυμούνται τα παλιά, αλλά και ως ένα σημαντικό γεγονός της πόλης, που κάποιος θα το παρακολουθήσει ευχάριστα, ακόμη κι αν δεν είναι οπαδός. Ο Θωμάς Λώλης, σε προσωπική συνέντευξη αναφέρει:

Τα *Castle Rock Festival*, θεωρώ ότι αποτέλεσαν μεγάλη τομή στα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης. Με τη συμβολή του Γιώργου Γάκη ήρθαν στην πόλη συγκροτήματα και καλλιτέχνες όπως *Whitesnake*, *Glenn Hughes*, *Winger*, *Turner*, που αν κάποιος μας έλεγε παλαιότερα ότι θα τους δούμε ζωντανά στα Γιάννενα, θα το θεωρούσαμε σενάριο επιστημονικής φαντασίας ή σενάριο τόσο καλό για να είναι αληθινό.

Η διοργάνωση αυτή, ήταν και μια ευκαιρία να συναντηθούν άτομα της γενιάς μου μετά από χρόνια, να ξανασμίξουν και να κάνουν και πάλι παρέα

⁷ Κιθαρίστας και ιδρυτής του τοπικού συγκροτήματος *Neperia*.

⁸ Μπασίστας και ιδρυτής του τοπικού συγκροτήματος *En-Stigma*.

ή ακόμα και να γίνουν νέες γνωριμίες που στηρίζονται στην κοινή αγάπη για τη rock και metal μουσική.

Ο Γ.Γ. επίσης συνέβαλε και στη διοργάνωση περιφερειακών φεστιβάλ rock μουσικής, όπως το *Rapido Mollino* στο Γοργόμυλο της Πρέβεζας καθώς επίσης και το *Rock mountain festival* στην Αγία Μαρίνα Ιωαννίνων.

Ωστόσο, η άποψη αυτή, καθώς επίσης και το γεγονός ότι πολλοί έχουν θεωρήσει το προσωπικό στυλ του George απαράλλαχτο κατά τη διάρκεια της εξέλιξης της rock κουλτούρας, αντικρούεται από το υλικό που κάθε χρόνο παρουσιάζεται στο φεστιβάλ, καθώς συμμετέχουν συγκροτήματα με πολλές φρέσκες και πρωτοποριακές προτάσεις, τα οποία από αρκετά μεγάλο μέρος του «παλαίμαχου» κοινού της πόλης, δεν αναγνωρίζεται ως metal αλλά ως υβρίδιο. Πράγματι, το μεγαλύτερο ποσοστό φανατικών της σκηνής ανήκει στις γενιές του 1960-1980, που σπάνια ρίχνει νερό στο κρασί του. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του *Indian*, μπαρ που αποτελεί σημείο αναφοράς αλλά και τόπο συνάντησης για τους φανατικούς metalheads της πόλης, του οποίου το ρεπερτόριο δεν έχει αλλάξει, καθώς ο κόσμος που γεμίζει το μαγαζί είναι συγκεκριμένος, όλοι υπέρμαχοι του heavy metal, που βγαίνουν καθαρά για να ακούσουν αυτό.

Παρόλα αυτά, στο festival, πάντα στηρίζονται οι νέες ιδέες, οι οποίες είναι ανοιχτές για να προταθούν στο κοινό της πόλης. Είναι πολύ σημαντικό εδώ να αναφερθεί, πως πλέον στα Ιωάννινα, δίπλα στους παραδοσιακούς *Spider Kickers*, της death-thrash metal ή τους *Varathron* της black metal θα ακούσει κανείς τους πλέον αναγνωρίσιμους στο πανελλήνιο VIC της πειραματικής rock με στοιχεία της ηπειρώτικης παράδοσης αλλά και λιγότερο γνωστές τοπικές μπάντες όπως οι *Neperia*, οι οποίοι παίζουν συμφωνικό metal αλλά και οι *En-stigma* με επιρροές από progressive metal και ρεμπέτικη μουσική. Μπορεί δηλαδή κανείς να παρατηρήσει, ότι η σκηνή των Ιωαννίνων, έχει να δώσει σε όλες τις παρυφές της rock και metal σκηνής νέο υλικό. Ακολουθεί απόσπασμα από συνέντευξη του Βονιφάτιου Αρμενόπουλου σχετικά με την πρώτη συμμετοχή της μπάντας του στο φεστιβάλ.

Φέτος νιώθω πολύ μεγάλη ευθύνη και πολύ ευγνώμων που μου δόθηκε η ευκαιρία να παίζω τη δική μου μουσική, η οποία είναι πολύ έξω από την πατροπαράδοτη μορφή της metal. Το να επιτρέπεις να παίζει στην πόλη αυτή, όπου το περισσότερο κοινό ανήκει στη heavy σκηνή, μια μπάντα που

αποδομεί τη χρήση της κιθάρας και θα εμφανίσει στο stage μπουζούκια, μπεντίρ και κομμάτια τα οποία βασίζονται σε ρεμπέτικα, είναι τεράστιο ρίσκο.

Παρά το γεγονός ότι ο George, παίζει φανατικά rock και όπως πολλοί αναφέρουν, ζει ακόμα στα '80ς, το γεγονός ότι ρισκάρει να εισάγει στο φεστιβάλ έναν τέτοιο ήχο, φανερώνει το πόσο ανοιχτόμυαλος είναι και πόσο πολύ θέλει να στηρίξει την κάθε προσπάθεια. Σίγουρα, το νέο αυτό είδος δεν είναι στα ακούσματά του, επικροτεί όμως τη δημιουργικότητα, λαμβάνοντας υπόψη ότι αν και το κοινό της πόλης δεν είναι συνηθισμένο σε τέτοιες προσμίξεις, η τάση αυτή έχει εισχωρήσει αρκετά σε μουσικά ιδιώματα όπως για παράδειγμα στη τζαζ. Ο Γιώργος Τζαχρήστας αναφέρει:

Έχουμε πολύ μεγάλη μερίδα η οποία ασχολείται και για να εκφραστεί. Τα Γιάννενα έχουν δώσει στο κοινό πολλούς μουσικούς από εποχή *Varathron* ακόμα. Γενικά υπάρχει μεγάλη δημιουργικότητα. Το 80% που έχω ηχογραφήσει, είχαν δικά τους κομμάτια.

Παρότι η διοργάνωση αυτή, έχει ωφελήσει και το κοινό αλλά και τους μουσικούς της πόλης, έχει συναντήσει αρκετά εμπόδια, τα οποία ξεκινούν από την εκάστοτε δημοτική αρχή. Αντί να υπάρχει μια ανοδική πορεία του φεστιβάλ, κάθε φορά που αλλάζει ο δήμαρχος, αρχίζει να αλλάζει τη γραμμή που έχει καταφέρει ο Γιώργος Γάκης να στήσει με τον προηγούμενο. Τις περισσότερες φορές, η διοργάνωση έτεινε στο να υποβιβαστεί καθώς ακόμα οι μουσικοί και ο διοργανωτής δουλεύουν αμισθί. Η φράση «δεν έχουμε λεφτά για αυτό», κρατούσε την πόλη πίσω από πολλά άλλα πέρα από το *Castle Rock Festival*. Μέσα από αυτό, θα μπορούσε να αποκτήσει τεράστια εμπορική επιτυχία. Αυτό φάνηκε και στις συναυλίες των *Scorpions* το 2010 και των *Deep Purple* το 2011 στα Ιωάννινα, οι οποίες γέμισαν το Εθνικό Στάδιο και το Θέατρο της Ε.Η.Μ. αντίστοιχα και με ντόπιους αλλά και με κατοίκους άλλων πόλεων που ήρθαν αποκλειστικά στις συναυλίες. Φυσικά, η πρωτοβουλία αυτή ήταν καθαρά ιδιωτική και ο Γιώργος Γάκης σε καμία περίπτωση δεν ήθελε να ιδιωτικοποιήσει το φεστιβάλ.

Ο Γιώργος Γάκης, θέλει να στηρίζει με κάθε προσπάθεια την πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης κι έτσι, στις προηγούμενες εκλογές, κατέβηκε ως υποψήφιος μαζί με τον πλέον Δήμαρχο Μωυσή Ελισάφ, στον οποίο πίστεψε και ήξερε ότι θα τον στηρίξει στο κομμάτι του φεστιβάλ και θα πάρει την αίγλη που είχε και παλαιότερα. Παρακάτω,

ακολουθεί ένα απόσπασμα από προσωπική συνέντευξη του Γιώργου Γάκη για το φεστιβάλ.

Σίγουρα από το 2006 που ήρθαν οι *Whitesnake* στην πόλη, τα οικονομικά του κόσμου και των δήμων, έχουν αλλάξει αρκετά. Δεν ήταν όμως μόνο αυτό το πρόβλημα. Υπήρχε απαξίωση του θεσμού.

Μετά; Ποιον θα φέρεις μετά; Και ήταν πολύ ωραίο όλο αυτό γιατί όλοι σκέφτονταν ότι αν πάει έτσι η δουλειά θα δεις μια μέρα τους *Iron Maiden* στα Γιάννενα. Και γιατί να μην τους δεις; Αυτό που δεν κατάλαβε κανείς ήταν η δυναμική ενός τέτοιου φεστιβάλ για την τουριστική ανάπτυξη της πόλης. Αν πεις οργανωμένα ότι κάνω ένα τέτοιο φεστιβάλ μια βδομάδα μέσα στο καλοκαίρι, μπορεί αυτό το φεστιβάλ να φτάσει να φέρει μέχρι και 100.000 κόσμο. Για να το καταλάβει όμως αυτό κάποιος, και θέλω αυτό να το αναφέρεις στην εργασία σου και να το λες και στα παιδιά και σε όλους, είναι πως πρέπει να ταξιδέψεις για να ανοίξει το μυαλό σου και να δεις πώς είναι τα πράγματα αλλού. Δεν τους ενδιαφέρει η απήχηση που είχαν οι *Deep Purple* και οι *Scorpions* λόγω της νοοτροπίας που επικρατεί. «Αυτό που δεν ξέρεις το ακυρώνεις. Δεν ψάχνεις να το μάθεις». Ένας άνθρωπος που ασχολείται με τα κοινά, θα έπρεπε να καταλαβαίνει ότι στον κόσμο δε θα δώσεις μόνο αυτά που ξέρεις εσύ. Έχεις να κάνεις με μια πόλη, που με τα περίχωρα απαρτίζεται από 150.000 άτομα. Κάποια στιγμή, όταν διαχειρίζεσαι έναν πολιτικό φορέα της πόλης, θα πρέπει να δώσεις για όλα τα γούστα. Ούτε εγώ θα ζητούσα να γίνονται μόνο rock συναυλίες. Θα έπρεπε να κάνουν και λαϊκό, και δημοτικό, και κλασικό, και ταγκό, και ό,τι γουστάρει ο καθένας, απλά θα έπρεπε να απευθύνονται σε όλα τα γούστα. Εγώ όταν παρουσιάζω το φεστιβάλ, αυτό που λέω είναι, ότι αυτό το φεστιβάλ, έδωσε υλικό στο Γιαννιώτη για να ονειρευτεί. Μετά τους *Whitesnake* ειδικά που ήταν απίστευτο ότι ήρθαν στα Γιάννενα, άρχισαν όλοι να ρωτάνε, ποιος θα έρθει, η αρχή το πίστευε αυτό, θα έβλεπαν ότι οι διοργανωτές που φέρανε τους *Scorpions* και το έκαναν πολύ καλά αυτό, φύγανε με 200.000 στην τσέπη τους και το οικονομικό πρόβλημα που θα υπήρχε για το φεστιβάλ, θα το έλυνε το ίδιο από μόνο του.

Στην προσπάθειά του να διαδώσει ακόμα περισσότερο τη rock μουσική κυρίως στις νέες γενιές της πόλης, έχει αρχίσει εδώ και χρόνια να κάνει παρουσιάσεις της ιστορίας

της rock σε σχολεία. Προσωπικά, θυμάμαι ακόμα, όταν ήμουν μαθήτρια του Μουσικού Σχολείου της πόλης, να πηγαίνουμε στο Πνευματικό Κέντρο μαζί με άλλα σχολεία και να παρακολουθούμε αυτή την παρουσίαση που έμοιαζε πολύ περισσότερο με σεμινάριο, καθώς ήταν απίστευτα οργανωμένη. Έκτοτε πέρασαν πολλά σχολεία από εκεί και πολλοί μαγεύτηκαν από τη μουσική της rock. Μάλιστα ο ίδιος, μου μίλησε και για ένα συγκεκριμένο περιστατικό που αξίζει να αναφερθεί, καθώς μέσα από την περίπτωση αυτή, χαρτογραφείται η κατά μέσο όρο μέχρι πρότινος μουσική κουλτούρα της πόλης και η κυριαρχία των παραδοσιακών ερεθισμάτων στις προηγούμενες γενιές.

[Το αγόρι] μου είχε εκμυστηρευτεί, ότι ο πατέρας του, τον πήγε να μάθει κλαρίνο. Όταν ήρθαμε στο Πνευματικό και είδανε την παρουσίαση, άρχισε να θέλει να ακούσει rock. Αυτό για μένα ήταν το πιο σημαντικό που μπορούσα να κάνω. Λειτουργώ για την πόλη μου και περνάω τις εμπειρίες μου και τις γνώσεις μου στους άλλους. Τη φάση με την ιστορία της rock την κάνω δέκα (10) χρόνια τώρα. Την έχω κάνει σε πολλά παιδιά. Αυτό που παρατηρώ είναι ότι πολλά παιδιά ψιθυρίζουν τους στίχους. Μπορεί να τα άκουσαν από την κασέτα ή το cd του μπαμπά τους ή στο αυτοκίνητο... εγώ θα ήθελα αυτό όλο να γίνεται ακόμα πιο διαδραστικά με τα σχολεία. Να πεις ότι θα έρθουν πεντακόσια (500) παιδιά. Από αυτά, θα ήθελα να μου προτείνουν οι δάσκαλοι πέντε (5) άτομα ας πούμε. Και να παίζουμε όλοι μαζί πάνω στη σκηνή. Δεν το παίρνει κανένας στα σοβαρά.

Σε ένα μεγάλο βαθμό, οι προσπάθειες αυτές έχουν δώσει έναυσμα σε παιδιά να ξεκινήσουν σε ένα από τα ωδεία της πόλης - τα οποία έχουν εντάξει στα προγράμματα σπουδών τους τη διδασκαλία μοντέρνας μουσικής όπως η rock - ενισχύοντας έτσι το πάθος και την ανάγκη των μαθητών για εξέλιξη σε σημείο που πλέον το δυναμικό των νέων μουσικών της rock και metal σκηνής να μην έχει να ζηλέψει σε τίποτα μουσικούς της υπόλοιπης Ελλάδας. Ο Γιώργος Γάκης μάλιστα, έχει χαρακτηρίσει το επίπεδο της νέας γενιάς εξαιρετικό, στηρίζοντας τους νέους μουσικούς έμπρακτα, καθώς συνεργάζεται με αρκετούς από αυτούς.

Θεωρώ ότι αυτή η κατάσταση, είναι αυτή που έχει δημιουργήσει αυτή την εξαιρετική rock σκηνή της πόλης για τη δική σου τη γενιά και τους λίγο μεγαλύτερους που τους ακούω και τους θαυμάζω. Ήμασταν πάνω στη

νταλικά με τον Winger και παίζαμε με τον Φαίδωνα, ο οποίος ήταν ένα παιδάκι ας πούμε είκοσι πέντε (25) χρονών που έκανε μαθήματα στο ωδείο, όπως όλοι οι άλλοι. Βγήκε εκεί πάνω με το Τζαχρήστα και με τον Πάνο και ξαφνικά, άκουγα τους *Winger*. Κάθομαι και ακούω τους *Neperia*, τον Αχιλλέα... Και κάθομαι και τους χαζεύω. Εντυπωσιάζομαι από το μουσικό επίπεδο των νέων παιδιών και χαίρομαι πολύ γι' αυτό, αλλά δυστυχώς δεν τους δίνεται το βήμα να βγάλουν έξω τη δουλειά τους για να αποκτήσουν περισσότερα κίνητρα. Απ' την άλλη, όμως, δεν βλέπω την κάψα που υπήρχε παλιότερα, ίσως γιατί αυτό με την επαφή του κόσμου έχει μετατεθεί στα social. Νιώθω ότι λείπει η κάψα.

5^ο CASTLE ROCK
FESTIVAL

Castle
rock festival 2021

Η ιστορία του ροκ με τον
Γιώργο Γάκη

9, 10 & 11
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Κατσικάς: Δευτέρα **9/8**
Σταυράκι: Τρίτη **10/8**
Λιγκιάδες: Τετάρτη **11/8**

Ώρα Έναρξης: **21.30**

www.johnstefou.com
(+30) 694522360

* Με την ευγενική χορηγία των:

Εικόνα 4: Αφίσα για την παρουσίαση της ιστορίας του ροκ από τον Γιώργο Γάκη.

(Πηγή : Από την -ανενεργή πλέον- ιστοσελίδα του Castle Rock Festival)

Αναμφισβήτητα, πολλά πράγματα έχουν αλλάξει από την εποχή που ξεκίνησε ο Γιώργος Γάκης εδώ και τέσσερις περίπου δεκαετίες με τους *Excalibur*. Μπορεί, όπως λέει ο ίδιος, να λείπει πλέον «η κάψα» από τους νεότερους, να μην διακρίνει χαρακτηριστικά που διέκριναν οι άλλοι σ' αυτόν – πωρωμένος, αποφασισμένος κ.ά. – δεν παύει όμως να υπάρχει μια ζωντανή rock κοινότητα στην πόλη, που είτε αφορά μουσικούς είτε οπαδούς της μουσικής αυτής και, αν μη τι άλλο, προσμένουν, πέρα από την ιδιωτική πρωτοβουλία, οι δημοτικές αρχές να συνεχίσουν ένα επιτυχημένο θεσμό, προχωρώντας ένα βήμα παραπέρα από νοοτροπίες και πρακτικές που εμμένουν να θεωρούν την παράδοση ως το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής.

Ξεκινώντας δειλά στην εφηβεία, διοργάνωσε μια τεράστια συναυλία στο Θέατρο ΕΗΜ του Φρόντζου, η οποία στα μάτια των Γιαννιωτών φάνταζε εξωπραγματική, καθώς μέχρι τότε όλες οι rock συναυλίες λάμβαναν χώρα σε αίθουσες ξενοδοχείου μόνο απογευματινές ώρες, και στη συνέχεια επιδιώκοντας μικρότερες εμφανίσεις σε μαγαζιά την πόλης, είχε ήδη κάνει προσβάσιμη στο ευρύ κοινό της πόλης τη rock μουσική από τη δεκαετία του 1980.

Όταν στις αρχές του 2000, μετά από τις σπουδές του και μια αξιόπαινη καριέρα σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα αποφασίζει να γυρίσει στα Ιωάννινα, με τις δράσεις του, αλλάζει οριστικά τη μουσική ζωή της πόλης. Με τις γνωριμίες που είχε αποκτήσει τα προηγούμενα χρόνια και τις εμπειρίες που κατέκτησε μέσα από τα ταξίδια του, κατάφερε να διοργανώσει συναυλίες οι οποίες φάνταζαν άπιαστο όνειρο για το κοινό των Ηπειρωτών, όπως αυτές των *Scorpions* και *Deep Purple*.

Από το 2006 μέχρι και σήμερα, μέσω του *Castle Rock Festival* αλλά και των ημερίδων που διοργανώνει σχετικά με την ιστορία της rock μουσικής, έχει κρατήσει το ενδιαφέρον του κοινού αμείωτο για τη συγκεκριμένη μουσική καθώς επίσης έχει στρέψει και αρκετά νέα παιδιά στο να μυηθούν στη rock/metal μουσική. Πέρα από την τεράστια συνεισφορά στο κοινό, πρέπει να αναφερθεί κανείς και στις ευκαιρίες που δίνει στους μουσικούς της πόλης να συστήνουν τη δουλειά τους μέσα από τα φεστιβάλ ή ακόμα και τις προσωπικές συνεργασίες που επιδιώκει να δημιουργεί.

Εικόνα 5: Αφίσα για το φετινό φεστιβάλ 5-7 Σεπτεμβρίου 2022

(Πηγή: Τσιαντικός, Γ., 2022. *6ο Castle Rock Festival: Νταλίκες, πάρτι και ροκενρόλ.*)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ — ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έρευνα, βασίστηκε στη βιογραφία του Έλληνα rocker Γιώργου Γάκη. Ο βιογραφούμενος, μέσα από προσωπικές συνεντεύξεις που παραχωρεί στον ερευνητή, ανακαλεί μνήμες του παρελθόντος μέσα από αφηγήσεις, οι οποίες δίνουν την ευκαιρία να εισχωρήσει κανείς σε μία μουσική κοινότητα και να τη μελετήσει ως μία ζωντανή παράδοση και όχι ως απομεινάρια πολιτισμών που χάθηκαν στο χρόνο. Οι ιστορίες που αναλύονται στις έρευνες αυτές, διακρίνονται από νοσταλγία, και καθαρό συναίσθημα το οποίο ο βιογράφος καλείται να μεταφέρει ακριβώς έτσι όπως είναι (Ζαϊμάκης, 2003, σ.445-446). Έτσι και στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι αναγνώστες της εργασίας έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν την εξέλιξη και διαμόρφωση της rock σκηνής των Ιωαννίνων μέσα από τη ζωή και το έργο ενός ατόμου, που καθρεφτίζει τις μουσικές εξελίξεις της πόλης, ως ένας από τους βασικότερους εμπνευστές της rock αλλά και metal κοινότητας, ο οποίος διαμόρφωσε την ιστορία της καθώς επίσης επηρέασε και τους μουσικούς των επόμενων γενεών να βαδίσουν στα βήματά του.

Το γεγονός ότι ο Γιώργος Γάκης, ξεκινά τα πρώτα του βήματα στη μουσική στις αρχές της δεκαετίας του 1980 σε μια πόλη όπου, παρά το γεγονός ότι φημίζεται για την προσκόλληση στην παράδοση, έχει διαμορφωθεί στη νεολαία μία rock κουλτούρα, λόγω και της παρουσίας μιας πολυπληθούς φοιτητικής κοινότητας, οι οποίοι επηρεασμένοι από το γενικότερο κλίμα της εποχής, προωθούσαν τη μόδα του rock, τον ωθούν να ασχοληθεί σοβαρά με τη rock μουσική, έχοντας και την υποστήριξη από ένα οικογενειακό περιβάλλον με πλούσια μουσική παράδοση.

Η μετάβασή του στη Θεσσαλονίκη, η οποία διακρίνεται εκείνη την εποχή για την ενεργή νυχτερινή ζωή, τα ροκάδικα, τα δισκάδικα και τις μουσικές εμφανίσεις τοπικών σχημάτων, του έδωσε την ευκαιρία να διασφαλίσει αρκετά σημαντικές συνεργασίες με τεράστια ονόματα, όπως τους *Blues Wire*, τον Βασίλη Παπακωνσταντίνου και τη Julie Massino, σε μια περίοδο που η ιδιωτική τηλεόραση κάνει τα πρώτα της βήματα και επενδύει κυρίως στο κομμάτι της ψυχαγωγίας, θεωρούμε ότι είναι ο βασικός παράγοντας που τον καθιστά αναγνωρίσιμο και σε συνδυασμό με το ταλέντο και την εμφάνισή. Η απόφασή του να συνεχίσει την καριέρα του στη γενέτειρά του, σχετίζεται άμεσα με το γεγονός ότι το *star system* εστιάζει στην ελληνική pop μουσική, ιδίως από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και ύστερα. Οι μουσικές σκηνές της Αθήνας, είχαν πλέον διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να δίνεται η ευκαιρία να προωθηθούν

μουσικοί, οι οποίοι είχαν εντάξει το λαϊκό στοιχείο στη rock μουσική, με αποτέλεσμα, καλλιτέχνες σαν τον Γιώργο Γάκη, οι οποίοι είχαν σκοπό να συνεχίσουν αν υπηρετούν πιστά το είδος της rock χωρίς να εντάξουν νέα, εμπορικά στοιχεία να μην μπορούν να αφομοιωθούν από το μουσικό γίγνεσθαι της πόλης.

Η διάθεση και οι επίπονες προσπάθειές του να καθιερώσει μέσω των κατά καιρούς δημοτικών αρχών καλλιτεχνικές εκδηλώσεις με τη συμμετοχή ντόπιων αλλά και πασίγνωστων rock μουσικών διεθνούς εμβέλειας, τέτοιες ώστε η πόλη των Ιωαννίνων, να γίνει σημείο αναφοράς, θα ήταν δύσκολο να πετύχουν τον σκοπό τους, τουλάχιστον στον βαθμό που ο ίδιος θα επιθυμούσε, καθώς προσκρούουν είτε σε πολιτικές αντιπαραθέσεις (σε επίπεδο δημοτικών παρατάξεων) είτε σε παγιωμένες νοοτροπίες που προωθούν το φολκλόρ ως συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής.

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στα Ιωάννινα σε μία οικογένεια με μεγάλη μουσική παράδοση, γεγονός που τον επηρέασε στο να ασχοληθεί και να αγαπήσει τη μουσική. Σε θεωρητικό επίπεδο, στο σημείο αυτό, μπορεί κανείς να ανιχνεύσει στοιχεία που επαληθεύουν τη θεωρία του Bourdieu (1964, σ.30, όπ. αναφ. στο Λάμνιαν, 2001, σ.162) σχετικά με την *εξωτερική ή αντικειμενοποιημένη μορφή του πολιτισμικού κεφαλαίου*. Πιο συγκεκριμένα τη μουσική κουλτούρα ως ένα πολιτισμικό αγαθό που μεταβιβάζεται από την οικογένεια στα νεαρότερα μέλη της και την απόκτησή μιας *ελεύθερης κουλτούρας (culture libre)* που τους παρέχει από νωρίς ένα συγκριτικό πλεονέκτημα, προκειμένου να επιτύχουν σε τομείς που πολλοί θεωρούν ότι σχετίζονται με το έμφυτο ταλέντο ή κάποιο κληρονομικό χάρισμα.

Η συγκυρία αυτή, ευνοεί την εντρύφηση του Γιώργου Γάκη στη rock μουσική. Όπως ήδη παρουσιάζεται στο πρώτο κεφάλαιο, στην πόλη των Ιωαννίνων, έστω και σε πρωτόλειο επίπεδο, δημιουργείται σταδιακά από τα τέλη του 1970 μια rock σκηνή με κοινό χαρακτηριστικό μπάντες – παρέες με δίψα για δημιουργία και κυρίως για δημόσιες εμφανίσεις. Φυσικά και δεν μπορούμε να μιλάμε για rock κίνημα ή σκηνή με την έννοια που τη συναντάμε στο εξωτερικό. Δεν υπάρχει για παράδειγμα κάτι αντίστοιχο με το rock/heavy metal που αναδύθηκε μέσα από την εργατική τάξη της Βρετανίας. Για να ασχοληθεί κάποιος με τη μουσική και να αγοράσει δίσκους, περιοδικά, όργανα απαιτείται χρήμα που μόνο μια έστω και μικρο/μεσο - αστική οικογένεια μπορεί να διαθέσει (δημόσιοι υπάλληλοι, έμποροι κλπ.). Ωστόσο, σύμφωνα με τον Μποζίνη (2008, σ.272, όπ. ανάφ. η Ξεπαπαδέα, 2018, σ.36-37) μπορεί οι

Έλληνες ροκάδες να μην έχουν ακριβή συναίσθηση της έκτασης της επαναστατικότητας που αντιπροσώπευε το rock στη δυτική μουσική και πολιτισμική παράδοση, αλλά ήταν αρκετά εξοικειωμένοι στο να κατανοούν το βασικό επαναστατικό της χαρακτήρα και συνδεδεμένοι μαζί του να προσδίδουν στις πράξεις τους ανάλογα νοήματα προσωπικής ανεξαρτησίας, νεωτερικότητας και έμμεσης κοινωνικής κριτικής, τα οποία όμως απευθύνονταν στο δικό τους περιβάλλον. Ένα περιβάλλον, όμως, στο οποίο, στην περίπτωση των Ιωαννίνων, ποτέ δεν είχε τεθεί το ζήτημα της αμφισβήτησης ή κόντρας με την παράδοση, τουλάχιστον στη μουσική.

Η μετάβασή του στη Θεσσαλονίκη το 1984 και η δημιουργία των *Narcissus*, ως συνέχεια των *Excalibur*, συμπίπτει με μια άνθιση της σκληρής rock μουσικής στην πόλη και την ανάδειξη αρκετών συγκροτημάτων του είδους, τα οποία, παρά την επιτυχία και αναγνωρισιμότητα στους κύκλους του είδους δεν είχαν πολλά περιθώρια να κάνουν την καριέρα που ίσως ονειρεύονταν. Κάτι τέτοιο, με τον κιθαρίστα της μπάντας, Γ. Χαϊδόπουλο, ήταν πολύ δύσκολο να επιτευχθεί, καθώς δεν υπήρχε καλλιτεχνική βιομηχανία να το στηρίζει. Χωρίς εξωτερική επαγγελματική καθοδήγηση (coaching, management), την οποία τότε θεωρούσαν περιττή, σε ένα μουσικό είδος, όχι τόσο διαδεδομένο στην Ελλάδα, ήταν βέβαιο ότι η προσπάθεια θα αποτύχει, με μόνο σύμμαχο το ταλέντο τους και τη διάθεσή τους να πετύχουν προσπαθώντας να αντιγράψουν σε μουσική και στυλ διεθνώς αναγνωρισμένες μπάντες που μεσουρανούσαν και προβάλλονταν από τα media κυρίως μέσα από video clip.

Τα media θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη μετέπειτα πορεία του, καθώς η γνωριμία του με τη Αμερικάνα τραγουδίστρια Julie Massino και η δημιουργία των *The Troublemakers* συμπίπτει με μία περίοδο όπου, από τη μία η τηλεόραση επενδύει στο κομμάτι της ψυχαγωγίας, ενώ από την άλλη το δυνατό διάλειμμα οικονομικής ευμάρειας της περιόδου εκείνης δίνει τη δυνατότητα στον κόσμο να διασκεδάσει ακόμη και τις καθημερινές. Η υιοθέτηση πιο «εύπεπτου» και πιο εμπορικού rock στυλ στη μουσική τους, τους καθιστά δημοφιλείς, απογειώνει τη φήμη τους και δίνει τη δυνατότητα στον Γιώργο Γάκη για συνεργασίες και περιοδείες με ονόματα όπως ο Βασίλης Παπακωνσταντίνου.

Η φιλοδοξία του να κάνει διεθνή καριέρα προσκρούει στην εξαιρετική δυσκολία του εγχειρήματος, το οποίο δεν είχε εγγυημένο αποτέλεσμα, καθώς, για να ασχοληθεί σοβαρά κάποιος μάνατζερ με τη μουσική του θα έπρεπε πρώτα να καταφέρει να κάνει

ζωντανές εμφανίσεις σε σκηνές όπως του Los Angeles, ενώ στο μεταξύ θα έπρεπε να βρει τρόπο να βιοπορίζεται κάνοντας χειρωνακτικές εργασίες.

Στο μεταξύ στην Ελλάδα το *star system* προωθεί το ελληνόφωνο pop - λαϊκό τραγούδι. Παρά τις προτάσεις που είχε να τραγουδήσει με ελληνικό στίχο, ο ίδιος δεν ενδίδει παρά τις ευοίωνες προοπτικές να κάνει σημαντική καριέρα και να εξασφαλίσει οικονομικά το μέλλον του, θεωρώντας ότι κάτι τέτοιο δεν τον εκφράζει σαν καλλιτέχνη και ότι είναι εντελώς έξω από τις δικές του αρχές.

Η επιστροφή του στα Ιωάννινα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, συνοδεύεται με τη δραστηριοποίησή του στο χώρο της εστίασης. Η μετάβαση είναι δύσκολη και η απογοήτευση για τη διάψευση των προσδοκιών του στο να κάνει την καριέρα στη μουσική που αγαπούσε είναι πρόδηλη. Πλέον η rock μουσική, δεν είναι ένα όνειρο το οποίο έπρεπε να φύγει από την γενέτειρά του για να το κυνηγήσει αλλά το μέσο που θα τον εντάξει και θα τον καθιερώσει στην νέα πραγματικότητα των Ιωαννίνων. Προσπαθεί να ανασυνταχθεί κι έτσι αρχίζει τις ζωντανές εμφανίσεις με τους *Junior Troublemakers* οι οποίοι πλαισιώνονται πλέον με ντόπιους μουσικούς. Η απήχηση που είχαν στο κοινό της πόλης αναπτρώνει το ηθικό του, με αποτέλεσμα να αρχίσει να σκέφτεται ότι υπάρχει έδαφος για την καθιέρωση rock festival, με τη συμμετοχή συγκροτημάτων και καλλιτεχνών παγκόσμιας εμβέλειας σε συνδυασμό με την προβολή και ανάδειξη νέων μουσικών της πόλης στο είδος. Μέσα από τον θεσμό του *Castle Rock Festival* η πόλη είχε τη δυνατότητα να φιλοξενήσει πολύ μεγάλα ονόματα, όπως οι *Whitesnake*, οι *Scorpions* και οι *Deep Purple*, αλλά και να δώσει την ευκαιρία σε νέους μουσικούς να εμφανιστούν ζωντανά στο ευρύ κοινό.

Δυστυχώς το όραμά του για την εξέλιξη του φεστιβάλ ως ενός πόλου έλξης για Έλληνες και ξένους, που θα διαφοροποιούνταν από τις καθιερωμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις που απευθύνονται στους ντόπιους, προσκρούει όχι μόνο στην υποχρηματοδότηση του εγχειρήματος λόγω των γλίσχρων οικονομικών πόρων που διατίθενται και του φόβου του λεγόμενου πολιτικού κόστους που θα είχε μια ενδεχόμενη αποτυχία, αλλά και σε παγιωμένες αντιλήψεις που επιμένουν, όπως αναφέρει ο Νιτσιάκος (1998, σ.15), με βάση τη νοσταλγία για το παρελθόν και την επιστροφή στις ρίζες, να αναβιώνουν μορφές έκφρασης που παραπέμπουν περισσότερο σε φολκλόρ στην αρνητική του διάσταση.

Η απόφασή του να θέσει υποψηφιότητα ως δημοτικός σύμβουλος στην πιο πρόσφατη εκλογική διαδικασία για την τοπική αυτοδιοίκηση προφανώς και δεν σχετίζεται με πολιτικές φιλοδοξίες αλλά κυρίως με την πρόθεσή να παρέμβει και να διαφοροποιήσει την πολιτιστική πολιτική του Δήμου. Η διάθεσή του αυτή, άλλωστε, είχε δημοσιοποιηθεί και ενσαρκωθεί άλλωστε καιρό πριν με την καθιέρωση της παρουσίας της ιστορίας της rock σε μαθητές και μαθήτριες της πόλης με μεγάλη επιτυχία.

Ξέχωρα, λοιπόν, από το βαθμό επιτυχίας που είχε το εγχείρημα του Γιώργου Γάκη να ενσωματώσει μέσω του *Castle Rock Festival* την πόλη των Ιωαννίνων στον διεθνή συναυλιακό χάρτη, πιο σημαντική θεωρείται η συμβολή του στη δυνατότητα που δίνεται σε νέους μουσικούς της rock/hard rock, εναλλακτικής και metal σκηνής να προβάλλουν τη δουλειά τους στο ευρύ κοινό. Παρά το γεγονός, ότι ο ίδιος διακρίνει πως τους λείπει «η *κάψα*» που υπήρχε παλιότερα, εν τούτοις διατηρούν τη σπίθα που κρατά το rock ζωντανό για τέσσερις και πλέον δεκαετίες σε μια εποχή που η τάση στη μουσική είναι εντελώς διαφορετική από τότε που ο Γιώργος Γάκης έκανε τα πρώτα μουσικά του βήματα στον χώρο με τους *Excalibur*.

Ο ίδιος, πάντως, επίμονος και πεισματικός, όπως ξεκίνησε, παραμένει ένα πρότυπο, καθώς η μουσική του πορεία και η συμβολή του στη διατήρηση και διάδοση της rock/metal μουσικής και κουλτούρας σε μια πόλη που διαχρονικά συμβιώνει αρμονικά με την παράδοση επιβεβαιώνει τα λεγόμενα ενός πρωτοπόρου rock μουσικού της πόλης, Περικλή Μπουλουχτσή ότι:

το rock n roll είναι μια αέναη κίνηση .. και είναι το δικαίωμα ενός νέου ανθρώπου να μπορεί.

Η rock μουσική, μπήκε στις ζωές της ελληνικής νεολαίας κατά τη δεκαετία του 1960 με αποτέλεσμα στις αρχές του 1970 να γίνονται οι πρώτες προσπάθειες προσαρμογής στην ελληνική πραγματικότητα του μουσικού αυτού ιδιώματος, γράφοντας τα πρώτα ελληνόγλωσσα rock τραγούδια. Πρεσβευτές του είδους κατά κύριο λόγο, όπως αναφέρεται και παραπάνω, ήταν οι φοιτητές, οι οποίοι έκαναν την επανάστασή τους μέσα από τα σκισμένα τζιν και τα δερμάτινα παντελόνια, τα μακριά μαλλιά και τη μύηση στη σκληρή μουσική. Μέχρι και τη δεκαετία του 1980, η τριβή με τη rock, ήταν αρκετά δύσκολη, καθώς υπήρχαν ελάχιστα περιοδικά σχετικά με αυτή. Για να ακούσει κανείς τα αγαπημένα του τραγούδια, περνούσε ολόκληρες ώρες μέσα σε δισκάδικα και

για να καταφέρει να παίξει τη μουσική αυτή, απαιτούσε πολύ προσωπικό χρόνο, καθώς δεν υπήρχαν δάσκαλοι μουσικής οι οποίοι θα μπορούσαν να καθοδηγήσουν τους μαθητές τους πάνω στην εκμάθηση του είδους.

Αυτή την πολύωρη διαδικασία, ακολουθούσαν μόνο όσοι είχαν πραγματικό μεράκι με το εκάστοτε μουσικό είδος, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση ο Γιώργος Γάκης με τη rock μουσική. Η υπομονή και η επιμονή του να καταφέρει να μοιραστεί την αγάπη του για τη μουσική με τον κόσμο, τον οδήγησαν στην Αθήνα, όπου μέχρι και τις αρχές του 2000 η rock μουσική είχε θέση τόσο στη νυχτερινή ζωή όσο και στις τηλεοπτικές εκπομπές τις χώρας.

Με τον ερχομό της νέας χιλιετίας, όλα έμελλε να αλλάξουν, καθώς, όπως αναφέρεται και παραπάνω σε συνεντεύξεις, στην Ελλάδα, επικράτησε η pop λαϊκή κουλτούρα, η οποία δεν εξέφραζε καθόλου τον Γιώργο Γάκη. Έτσι, με την απόφασή του να επιστρέψει στα Ιωάννινα, διεκδίκησε και γι' αυτόν αλλά και για τους συμπολίτες του, την ένταξη της rock και metal μουσικής κουλτούρας στα πολιτιστικά δρώμενα και την επανένταξή της στα νυχτερινά μαγαζιά.

Πλέον η κουλτούρα αυτή στα Ιωάννινα αλλά και στις άλλες πόλεις της χώρας, απευθύνεται σε αρκετά συγκεκριμένο κοινό, το οποίο συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένα μαγαζιά, τα επονομαζόμενα *Ροκόμπαρα* ή *Ροκάδικα*. Εκεί κατά καιρούς φιλοξενούνται μικρά μουσικά σχήματα, τα οποία μπορεί κανείς να συναντήσει και σε συναυλιακούς χώρους ή φεστιβάλ, που Έλληνες μουσικοί μπορούν να μοιραστούν τη δουλειά τους. Ακόμα διοργανώνονται και αρκετές μεγάλες συναυλίες και φεστιβάλ, όπως το *Release Athens* με τη συμμετοχή συγκροτημάτων διεθνούς εμβέλειας.

Το καλοκαίρι του 2022 σήμανε ουσιαστικά και το τέλος μιας περιόδου σχεδόν τριών ετών, η οποία σηματοδεύτηκε από τις συνέπειες της πανδημίας που αναπόφευκτα επηρέασε σημαντικά τη λειτουργία των εν λόγω καταστημάτων, αλλά και τη διοργάνωση όλων των μουσικών δρώμενων, όπως οι συναυλίες και τα φεστιβάλ. Με την άρση των περιορισμών οι ροκάδες επέστρεψαν στα αγαπημένα τους στέκια και είχαν την ευκαιρία να ζήσουν ξανά από κοντά τη μαγεία των μεγάλων φεστιβάλ και συναυλιών που φιλοξένησαν στην Αθήνα συγκροτήματα που χαρακτηρίζονται ως «ιερά τέρατα» της σκληρής μουσικής, όπως οι *Manowar*, οι *Scorpions*, ο *Alice Cooper*, οι *Judas Priest* και οι *Iron Maiden*. Η παρουσία των οπαδών τους από την πόλη των Ιωαννίνων ήταν σημαντική με τη διοργάνωση σχετικών εκδρομών, γεγονός που

καταδεικνύει το πάθος τους για την αγαπημένη τους μουσική και τους εκπροσώπους της. Σε τοπικό επίπεδο αναμένεται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον το *Castle Rock Festival* τον Σεπτέμβριο του 2022, που για μια ακόμη χρονιά διοργανώνεται χάρη στις άοκνες προσπάθειες του Γιώργου Γάκη, ο οποίος, για τον λόγο αυτό, και όχι μόνο, καταγράφεται ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες της διαμόρφωσης της rock κουλτούρας της πόλης των Ιωαννίνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξίου, Γ., 2021. *Πρωτοπόροι του ελληνικού ροκ*. Αθήνα : Όγδοο
- Αντώνογλου, Ι., 2007. *Συγκρότηση εναλλακτικών κόσμων διαλόγου με την κοινωνική πραγματικότητα μέσα από τη μουσική : Το παράδειγμα του κοινού ενός ελληνικού ροκ συγκροτήματος*. Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα κοινωνικής ανθρωπολογίας και ιστορίας. Μυτιλήνη. Αναρτήθηκε από:
<https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/10964/file0.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [Προσπέλαση: 22 Απριλίου 2022]
- Berger, M. H., 2012. *Metal, Rock and Jazz : Perception and the Phenomenology of Musical Experience*. Μιντλτάουν: Wesleyan University Press
- Braudel, F. 2001. *Γραμματική των Πολιτισμών* (μτφρ. Άρη Αλεξάκη). Αθήνα : Μ.Ι.Ε.Τ.
- Cohen, L., Manion, L. και Morrison, K., 2007. *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Δαμιανάκος, Σ., 2003. Η “αγροτική έξοδος” στο Νομό Ιωαννίνων : Στατιστικό εννοιολόγημα και κοινωνιολογική παρατήρηση (1961 – 1991). *Γεωγραφίες*, 2009 (5), 148 – 167.
- Διονυσόπουλος, Ν., 2016. Ηπειρώτες της Αμερικής στις 78 στροφές. Στο : Κ. Λιάμπη, Ν. Κατσικούδης και Ν. Αναστασόπουλος (Επιμ.), *Από την Άπειρο χώρα στην Μεγάλη Ήπειρο. Ηπειρώτες ακολουθώντας την υπερπόντια μετανάστευση προς τις ΗΠΑ. Τέλος του 19^{ου} αιώνα έως τον Μεσοπόλεμο* (σ. 251 – 268). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών (2015). Ανακτήθηκε από: <https://www.ehm.gr> [Προσπέλαση: 13 Απριλίου 2022]
- Ζαϊμάκης, Γ., 2003. Αμφισβητούμενοι κόσμοι στις παρυφές της πόλης : η μουσική βιογραφία ενός ρεμπέτη στο διάβα του 20^{ου} αιώνα. Στο : Ρ.Β. Μπούσχοτεν, Τ. Βερβενιώτη, Κ. Μπάδα, Ε. Νάκου, Π. Πανταζής και Π. Χαντζαρούλα (Επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου : Γεφυρώνοντας τις γενιές : Διεπιστημονικότητα και αφηγήσεις ζωής στον 21^ο αιώνα. Προφορική Ιστορία και άλλες Βιο-ιστορίες*, Βόλος 25-27 Μαΐου 2012 (σ. 443-452). Βόλος : Ένωση Προφορικής Ιστορίας. Ανακτήθηκε από:
http://epi.uth.gr/wp-content/uploads/2021/05/2013_proceedings_150dpi.pdf
 [Προσπέλαση: 24 Απριλίου 2022]

- Ιντζέμπελης, Ε., 2019. Christopher King : Συνέντευξη στον Ελπιδοφόρο Ιντζέμπελη. Ανακτήθηκε από: <https://diastixo.gr/sinentefxeis/xenoi/11692-christopher-king>. [Προσπέλαση: 2 Ιουνίου 2022]
- Κάβουρας, Π., 1999. Η βιογραφία ενός λαϊκού οργανοπαίκτη : Εθνογραφική επιτόπια έρευνα, ερμηνεία και μυθοπλασία. Ανακτήθηκε από: http://scholar.uoa.gr/sites/default/files/pkavouras/files/kavouras_gr_1999a.pdf. [Προσπέλαση: 30 Απριλίου 2022]
- Κακαλέτρη, Κ., Καραμπεάζης, Α., Ξαγάς, Α., Σβέρκος, Ν., Συμβουλίδης, Χ., Τζιρίτας, Σ., 2012. *Μισός αιώνας ελληνικό ροκ. Από τα '60s στα '00s*. Αθήνα : Sonik.
- Καλλιμοπούλου, Ε., Μπαλάντινα, Α. (Επιμ.), 2014. *Εισαγωγή στην εθνομουσικολογία*. Αθήνα: Ασίνη
- Kambas, C., 2009. Das griechische Volkslied Charos in Goethes Version und sein Bild des neuen Griechenland. Στο: G. Heß, E. Agazzi, E. Décultot (Επιμ.), *Graecomania. Der europäische Philhellenismus*. Βερολίνο/Νέα Υόρκη.
- Καρπόζηλου, Μ., 2017. *Έξω από το NATO, μέσα στο Μαντζάτο : κάποτε υπήρχε ένα μπαρ που έγινε σύνθημα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.oneman.gr/longreads/eksw-apo-to-nato-mesa-sto-mantzato-kapote-yphrx-e-ena-mpar-poy-egine-sunthhma/> [Πρόσπελαση: 29 Ιουλίου 2022]
- Κατσάπης, Κ., 2013. *Το «πρόβλημα νεολαία»*. Αθήνα: Απρόβλεπτες.
- King, C. C., 2015. *Unearthly laments*. Ανακτήθηκε από: <https://main.oxfordamerican.org/magazine/item/1091-unearthly-laments> [Προσπέλαση 15 Μαΐου 2022]
- King, C. C., 2018. *Lament from Epirus. An Odyssey into Europe's oldest surviving folk music*. Νέα Υόρκη : W.W.NORTON & COMPANY.
- Κινγκ, Κ., 2018. *Ηπειρώτικο Μοιρολόι. Οδοιπορικό στην αρχαιότερη ζωντανή δημόδη μουσική της Ευρώπης*. Αθήνα : Δώμα.
- Όταν το ροκ συναντά την παράδοση. Ελληνικά συγκροτήματα που μπολιάζουν τη ροκ με την ελληνική παραδοσιακή μουσική – και το κάνουν καλά.* [άρθρο] (2018, Αύγουστος 26). Ανακτήθηκε από: <https://www.lifo.gr/culture/music/otan-rok-synanta-tin-paradosi> [Προσπέλαση 5 Μαΐου 2022]
- Λάμνιαν, Κ., 2001. *Κοινωνιολογική θεωρία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Λώλης, Θ., 2016. *Ο Μετανάστης : εκπαιδευτικός φάκελος για την επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος στο φαινόμενο των μετακινήσεων και της μετανάστευσης*. Κ.Π.Ε. Πραμάντων.

Μπαλάντινα, Α., 2022. *Προφορική έρευνα, συνεντεύξεις συνομιλίες, βιογραφική προσέγγιση. Σημειώσεις μαθήματος.* Αναρτήθηκε στο: <https://opencourses.ionio.gr/modules/document/?course=DMS324> [Προσπέλαση: 18 Ιουλίου 2022]

Μπιλικάς, Γ., 2006. *Το Rock και οι Έλληνες - Η δεκαετία του '80.* MusicHeaven. Αναρτήθηκε από: <https://www.musicheaven.gr/html/modules.php?name=News&file=article&id=996> [Προσπέλαση 8 Ιουλίου 2022]

Μποζίνης, Ν., 2008. *Ροκ παγκοσμιότητα και ελληνική τοπικότητα. Η κοινωνική ιστορία του ροκ στις χώρες καταγωγής του και την Ελλάδα.* Αθήνα: Νεφέλη.

Μωρόγιαννης, Φ., 2015. *Η πόλη και η ψυχή της: Μια ψυχολογική ξενάγηση στα Γιάννενα.* Ανακτήθηκε από:

https://morogiannis.gr/old/epistimoniko_ergo/epifillides/ioannina_town.pdf

[Προσπέλαση: 10 Αυγούστου 2022]

Μωρόγιαννης, Φ., 1998. Γιατί δεν χαμογελούν οι Γιαννιώτες; *Επιλογές* (τχ 18). Ιωάννινα

Νιτσιάκος, Β., 1998. Ο χώρος και ο άνθρωπος. Στο Β. Νιτσιάκος (επιμ.), *Νομός Ιωαννίνων-Σύγχρονη Πολιτισμική Γεωγραφία.* Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων.

Νταλούκας, Μ., 2006. *Ελληνικό ροκ. Η ιστορία της ελληνικής νεανικής κουλτούρας από Γενιά του Χάους ως το θάνατο του Παύλου Σιδηρόπουλου 1945 – 1990.* Αθήνα : Άγκυρα

Ξεπαπαδέα, Κ., 2018. *Ελληνικά σίτζις: Τα όρια της νεανικής (αντι)-κουλτούρας στην Ελλάδα. Ροκ εν ρολ - Αμφισβήτηση – Εξουσία.* [Διπλωματική εργασία]. Αθήνα : Ε.Κ.Π.Α.

Πολιάς, Κ., 2019. *Η φιλελληνική διάσταση της φιλοσοφίας και της διανόησης στην Ευρώπη κατά τον 18^ο – 19^ο αι.* Εταιρεία για τον Ελληνισμό και τον Φιλελληνισμό.

Ανακτήθηκε από: https://www.eefshp.org/i-filelliniki-diastrasi-tis-filosofias-kai-tis-dianoisis-stin-eyropi-kata-to-18o-kai-19o-aiona-konstantinos-polias/#_ftnref43

[Προσπέλαση 12 Ιουνίου 2022]

Rosenthal, E., 2004. *Βιογραφική έρευνα.* Ανακτήθηκε από

<http://archive.eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/SEAD330/ROSENTHAL%20gr.pdf> [Προσπέλαση 22 Μαΐου 2022]

Ruskin, J. D., & Rice, T. (2012). The Individual in Musical Ethnography. *Ethnomusicology*, 56(2), 299–327. Ανακτήθηκε από:

<https://doi.org/10.5406/ethnomusicology.56.2.0299> [Προσπέλαση: 22 Μαΐου 2022]

Ρούκος, Ε., 2022. *Οι οπαδοί της σκληρής μουσικής στα Ιωάννινα της δεκαετίας του '80. Στέκια, μνήμες και συμπεριφορές.* (μη δημοσιευμένη μεταπτυχιακή εργασία). Τμήμα Ιστορίας και αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Σταματίνης, Ν., 2021. *Οι VIC ονειρεύονται να παίζουν κάποτε live στις πυραμίδες.*

[Συνέντευξη με τον Αλέξη Καραμέτη, VIC]. Ανακτήθηκε από: <https://www.oneman.gr/syntefxeis/oi-vic-oneirevontai-na-paixoun-kapote-live-stis-piramides/> [Προσπέλαση 25 Ιουνίου 2022]

Τρούσας, Φ., 2018. Μίμης Πλέσσας, Greece goes modern. Ανακτήθηκε από: <https://diskoryxeion.blogspot.com/2013/03/greece-goes-modern.html> [Προσπέλαση 12 Ιουνίου 2022]

Τρούσας, Φ., 2019. *Ακολουθώντας τα ίχνη που άφησαν οι παραδοσιακοί οργανοπαίκτες Κίτσος Χαρισιάδης και Αλέξης Ζούμπας στα βουνά της Ηπείρου, σε ένα βιβλίο που έκανε μεγάλη εντύπωση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Αμερική.* [Κριτική του βιβλίου *Ηπειρώτικο Μοιρολόι. Οδοιπορικό στην αρχαιότερη ζωντανή δημόδη μουσική της Ευρώπης*]. Ανακτήθηκε από: <https://www.lifo.gr/culture/vivlio/ipeirotiko-moiroloi-mia-kritiki-matia-sto-biblio-toy-kristofer-kingk> [Προσπέλαση: 30 Απριλίου 2022]

Τσιαντίκος, Γ., 2022. *6ο Castle Rock Festival: Νταλίκες, πάρτι και ροκενρόλ.* Αναρτήθηκε από: <https://typos-i.gr/article/6o-castle-rock-festival-ntalikes-parti-kai-rokenrol?fbclid=IwAR2-oppZ92bw0gIJuNNLEzXoCh_-Sadkx1CfRu8YE1Q5UxV7doNGkLwV_uo> [Προσπέλαση: 17 Αυγούστου 2022]

Stock, J. P. J., 2010. *Toward an Ethnomusicology of the Individual, or Biographical Writing in Ethnomusicology.* *The World of Music*, 52(1/3), 332–346. Αναρτήθηκε από: <http://www.jstor.org/stable/41700038> [Προσπέλαση 30 Απριλίου 2022]

Το ελληνικό ροκ στα 1980s. (άρθρο) Avapolis music & movies network. Αναρτήθηκε από: <https://www.avopolis.gr/articles/articles-greek/62306-1980s-greek-rock> [Προσπέλαση: 3 Ιουλίου 2022]

Τρούσας, Φ., 2019. *NARCISSUS ελληνικό «μέταλλο» από τα τέλη των eighties.* Ανακτήθηκε από: <https://diskoryxeion.blogspot.com/2019/10/narcissus-eighties.html> [Προσπέλαση: 3 Μαΐου 2022]

Τσάβαλος, Κ., 2022. *“Δίπλα στη λίμνη” των Ιωαννίνων γράφτηκε σπουδαία μουσική.* Ανακτήθηκε από: <https://olafaq.gr/culture/cinema/dipla-sti-limni-ton-ioanninon-graftike-spoydaia-moysiki/> [Προσπέλαση: 29 Ιουνίου 2022]

Τσιώλης, Γ., 2006. *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις. Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα*. Αθήνα : Κριτική.

Τσιώλης, Γ., 2014. *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα : Κριτική.

Τσιώλης, Γ. (2015). *Η βιογραφική αφηγηματική προσέγγιση στην εμπειρική κοινωνική έρευνα παραγωγή και ανάλυση βιογραφικών αφηγήσεων*. Πάτρα: Ερευνητικό εργαστήριο Ηράκλειτος ΙΙ- ΕΑΠ

Φίλος, Π., 2015. Ο γλωσσικός χαρακτήρας της Αρχαίας Ηπείρου. Στο Γιαννάκης, Κ. Γ. (Επιμ.), *Ο γλωσσικός χάρτης της κεντρικής και βόρειας Ελλάδας κατά την αρχαιότητα* (σ. 37-60). Θεσσαλονίκη : Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε από :

https://ancdialects.greek-language.gr/sites/default/files/studies/glossikos_xartis.pdf
[Προσπέλαση 8 Μαΐου 2022]

Φουντούκος, Ε. (2018). *Συνέντευξη Γιώργος Γάκης*. Ανακτήθηκε από <http://vaglos.blogspot.com/2018/06/blog-post.html>. [Προσπέλαση: 30 Μαΐου 2022]

Rite of passage. (2022, June 2). *New World Encyclopedia*, Αναρτήθηκε από: https://www.newworldencyclopedia.org/p/index.php?title=Rite_of_passage&oldid=1069986. [Προσπέλαση: 5 Αυγούστου 2022]

Δισκογραφία-Φιλμογραφία:

Gakis, G., 1989. *Keep on rock n rolling* [LP Δίσκος]. Ελλάδα : GG Records

Gakis, G. & Troublemakers, 2000. *Forbidden Paradise*. [CD]. Ελλάδα : GG Records

Gakis, G., 2012. *Too much ain't never enough* [CD – DVD]. Αμερικ : Perris Records.

Γκολφίδης, Α., Δήμου, Ε., 1998. *Ηπειρος της Πεντατονίας* [4 CD]. Ελλάδα : Ria Music.

Κανάκης, Α., 2021. *Δε γκρανμάδερ*, Επεισόδιο 4. [Τηλεοπτική σειρά]. Ελλάδα: OPEN TV

Massino, M., Gakis, G., 1995. *Pain in my ass*. [CD alboum]. Ελλάδα : G.G. Records
Μεταλλακτικοί (Μεταλλακτικοί επικίνδυνoi). [Μουσική βιογραφία]. Anexartisi.
Αναρτήθηκε από:

http://www.anexartisi.gr/metallaktikoi/metallaktikoi.htm?fbclid=IwAR0qBal9Vdz25TS5PM4E_rifeyYtWm9T8F7s2TI5UoHf2zwsmydM86-emcM [Προσπέλαση: 10 Ιουλίου 2022]

Papathanasiou, V., Skokos, K., Mastorakis, N., Arnis, S., 1965. *Mandjurana's shake – Hello, my love, Salonica*. [δίσκος 7"]. Ελλάδα : Pan-Vox.

Πλέσσας, Μ., 1967. *Greece goes modern* [δίσκος LP]. Ελλάδα : Pan – Vox.

Socrates, 1976. *Phos*. [δίσκος LP]. Ελλάδα : Vertigo.

Το ψυγείο ψυγείο. [Μουσική βιογραφία]. Discogs. Αναρτήθηκε από: https://www.discogs.com/artist/1449854-%CE%A4%CE%BF-%CE%A8%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CE%A8%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF?fbclid=IwAR1rpsS3uXEX18riuy9Feys3q4oY66Mh2QBohYu5Z1MsB-u5u2z_uGuF-CA [Προσπέλαση: 10 Ιουλίου 2022]

Τριανταφυλλίδης, Ν., 2015. *Τα στέκια, “Το δισκάδικο”*. [Ντοκιμαντέρ]. Ελλάδα: Neritnetwork. Αναρτήθηκε από: <https://www.youtube.com/watch?v=Ejp0c9OChig> [Προσπέλαση: 10 Ιουλίου 2022]

Τύπος Ιωαννίνων, 2022. *By the lake ...στην πόλη όπου βρέχει μόνο μια φορά το χρόνο*. [Αδημοσίευτο ντοκιμαντέρ]. Ιωάννινα : ΣΧΗΜΑ ΚΟΙΝΣΕΠ

Various, 2016. *Vision Of The Blues : Southern Music Issue 18*. [CD]. Αμερική : Oxford American.

Villagers of Ioannina City, 2014. *Svara/Karakolia* [EP δίσκος]. Ελλάδα.

Why the mountains are black [παρουσίαση δίσκου] (2015, Νοέμβριος 12). Ανακτήθηκε από <https://thirdmanrecords.com/news/why-the-mountains-are-black>.